

Səniinə ŋga Yoohana

¹ Ma ləkaləkətəna, asəkəkii nə uushi'iitə baarii* Yeesu *Aləmasiihu. Əntanǝ ba'acii ka ci uushi'iitsə, kaa ca baarii ka ənji nə'unə tə ci tə sətə na slənə tyasə kədəhə. Ci dii sləkee Aləmasiihu ka malaa'ikaakii, kaa ca baarii uushi'iitsə ka nyi, Yoohana, əndə slənaakii.

² Kə bagi nyi patənə ŋga uushi'iitə nee nyi, nya bagi makə sətə wabi Əntanǝ, nya bagi gooŋgaanə ənə baarii Yeesu Aləmasiihu ka nyi.

³ Əndə barəkaanə nə əndətə ca janǝga wabənə ŋga anabaakwaanə ənə nyaahə nyi aasəkə ləkaləkətəna. Patənə ŋga ənjitə ca fa wabənəkii, təya nə'utə, ənji barəka nə tii əsə. Acii kə uugi saa'i ŋga slənənə ŋga uushi'iitsə mbəshanə.

Nəhəpaanə ka Ikəliisiyanyinə mədəfə anə hanyinə ŋga Asiya

⁴ Wiinə ləkaləkətə ca dzə ka Ikəliisiyanyinə mədəfə anə hanyinə ŋga Asiya. Ma ləkaləkətəna, daciiki Yoohana shigi. Wa Əntanǝ a da koonə pwapoonə, wa ca vii koonə ndzaanə jamə. Ci nəndə əndzə'i, ci nəndə ŋukə, ci əsə na shi. Ma pwapoonəkii, daccii ŋunyi ma'yanə mədəfə ca shigi əsə. Tii nəndə akəŋwacii

* **1:1** 1.1 Əntaa səniinə əndə a tsəfə ŋunyinə amma uushi makə səniinə. Ma də uura Gərikə, uushi'iitə baarii Yeesu Aləmasiihu ka Yoohana. **1:1** 1.1 4.1; 22.6. **1:2** 1.2 6.9. **1:3** 1.3 14.13.

dəgələ nəgə nwanjuunaakii. ⁵ Wa Yeesu Aləmasiihu a dfa koonə pwapoonə, ca vii koonə ndzaanə jamə. Ci nə əndətə ca baarii goonğa. Tə ci 'watəgi Əntanƒə madeenə agi maməətə ənja. Ci əsə nə Nwanjwə agyanə meeminə nğa duuniya patə.

Kə uu'i ci taamə, ca əntəgi də əjigi idənaakii ka putə gaamə kaama shii mbərədənə acii slənə 'waslyakəənə. ⁶ Ca kavə taamə kaama ndzaanə ka limanyinə agi nwanjuunaakii, ama paslə tə Əntanƒə Dii. Wa ənjə a dduunətə tə ci, ca dfa nwanjuunə nğa ha'ə ndənjwə ndənjwə. *Aamiina.

⁷ Tsaaməmə! Kədəhə nə ci ka shinə dagi kurabiinə. Taa wu patə, ka neenə nə ci ka ci də ginəkii. Ənjitə bələgi tə ci maa, ka neenə nə tii ka ci. Patənə nğa slikerənyinə nğa duuniya, ka tuunə nə tii acii shinaakii. Ha'ə na dfa. Aamiina. ⁸ Ma bii Slandanə, Əntanƒə Əndə baawəda, ci saakii nə nğa təkənjwanə, ci əsə nə nğa muudinə. Ci nəndə əndzə'i, ci nəndə njukə, ci əsə na shi.

*Jigaginə nğa *Aləmasiihu ka Yoohana*

⁹ Ma nyi Yoohana, ndzəkənjushi'inuunə nə nyi. Ləbə naamə da Yeesu. Də ha'ə dƒii amə ləbə agi cibənə ca dfa taamə, ama sə'watə, waatoo, amə patə ənə kavə ci ka ndzaanə agi nwanjuunaakii. Ma nya, kə wazii nyi wabənə nğa Əntanƒə da

1:4 1.4 4.5. **1:5** 1.5 2.26; 7.14; 19.15; Kwal. 1.18; Ibər. 9.14; 1 Yooh. 1.7. **1:6** 1.6 5.10; 20.4,6; 22.5; Shig. 19.6; 1 Piita 2.9.

1:7 1.7 1.13; Dan. 7.13; Mat. 24.30; Yooh. 19.34,37; 1 Tees. 4.17.

1:8 1.8 1.4,8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; Shig. 3.14; Isaa. 44.6.

goonğaane ətə baarii Yeesu. Putakii kəshi ənji tə nyi, ənjə a kərəgi tə nyi aanə hanyinə nga Patamasə ətə ahada ma'inə. ¹⁰ Ma ka əndə'i uusera alatə, kə ngərəgi Ma'yanə nga Əntanfə tə hiimaaki, kə fii nyi wabənə makə wazənə nga uutəma daba'aki. ¹¹ Ca ba, "Naahətə sətə nee hə, ha sləkee ka ləkələkatəkii ka İkəliisiyanyinə nga vərənə mədfəfə, waatoo, İkəliisiya nga Afisa da nga Səmiirəna da nga Parəgama da nga Tiyatira da nga Sarədisə da nga Filadaləfiya da nga Lawədikiya."

¹² Nya zə'wugi kaa nya tsaaməgi taa wu ca wabə da nyi. Wata nya nee ka uushi'inə mədfəfə nga əndzənə ətə ci ənjə a dzakə garəkuwanyinə davə. ¹³ Ma ahada uushi'iitə ci ənjə a dzakə garəkuwanyinə davə, kə nee nyi ka uushi pushashi da əndə shiŋkinə da i magərə kəjeerənə ashikii kura'ə aa ba'ə sədfəkii. Ca anəpaa ədzəməkii də gyara nga əndzənə. ¹⁴ Talə talə makə əmputə kəbənə nə shiŋkinaakii. Makə gana nga gunə nə ginəkii ka bərənə. ¹⁵ Ma sədfəkii əsə, makə sətə ci mana tibisa a bərə əgi gunə nə ci ka bərənə. Makə wazənə nga ngyaaranə nga ma'inə a gərə dəba'ə vəna nə uurakii əsə. ¹⁶ Ca kəsəpaa tikisanyinə mədfəfə da ciizəməkii. Ngila purəjanə a shigi da makii. Kyakya'ə rəgwa nə ngila purəjanəkii ka idənə. Pyapidənə makə nga uusera nə kəŋwaciinəkii. † ¹⁷ Ma kə nee nyi

1:9 1.9 22.8. **1:10** 1.10 17.3. **1:11** 1.11 4.5. **1:12** 1.12 Zak. 4.2. **1:13** 1.13 Dan. 7.13; 10.5. **1:14** 1.14 Dan. 7.9; 10.6. **1:15** 1.15 14.2. † **1:16** 1.16 mədfəfə 4.5; ngila purəjanə: 2.12; 19.15; Ibər. 4.12.

ka ci, wata nya kulagi atsa səfəkii makə mantə ənda. Ca kəsətə tə nyi də ciizəmanəkii, əŋki ci ka nyi, “Ga ha ŋgwələ: nyi nə ŋga təkəŋwanə da ŋga muudinə. ¹⁸ Da i əpinə nə nyi. Kə shi nya əŋki. Amma, ma əndzə'i, tə'i nyi da əpinə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. Tə'i nyi da baawədə agyanə wa da agyanə ha ŋga ndzaanə ŋga maməətə ənja. ¹⁹ Aci ha'ə, naahətə patənə ŋga uushi'iitə cii kwa nee, waatoo, uushi'iitə ca slənə əndzə'i da uushi'iitə na slənə aakəŋwa. ²⁰ Wiinə sətə ci uushi'iitsə nee hə a moo banə: ma tikisanyitə mədfəfə ətə nee hə da ciizəmaki, tii nə malaa'ikanyinə mədfəfə ətə ca nəhə Ikəliisiyanyinə mədfəfə. Ma uushi'iitsə ŋga əndzənə mədfəfə ŋga dzakə garəkuwanyinə əsə, tii nə Ikəliisiyanyinə mədfəfə.”

2

Ləkaləkatə ka Ikəliisiya ŋga Afisa.

¹ Əndətə nee nyi a ba ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya ŋga Afisa oo'i:

Wiinə wabənə da ma əndətə kəsəpaa tikisanyinə mədfəfə da ciizəmaki, ca wiigi'i ahada uushi'inə mədfəfə ŋga əndzənə ətə ci ənjə a dzakə garəkuwanyinə davə. ² Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi patənə ŋga ndzaanə goonə. Kə shii nyi makə sətə ndzaa unə də gazhi'waanə agi slənə goonə da sə'watənə goonə. Kə shii nyi əsə, paa unə ka vii rəgwa ka bwaya ənja, təya ndzaanə ahadoonə.

1:17 1.17 1.8; Dan. 8.17-18. **1:18** 1.18 Rooma 14.9; 1 Koor. 15.3-4,25-26. **2:1** 2.1 1.16,20; Af. 1.1.

Kə gəlatuunə ənjitə ca jirakə oo'i, masləkee ənjaaki nə tii, una shi ka pukəgi ba'atii oo'i, majirakinə nə tii. ³ Agi sə'watənə nuunə cibənyinə ka putaaki, pooshi unə zhaarə əsə.

⁴ Amma, tə'i uushi cuuna də pooshi dzəgərə ka nyi, waatoo pooshi unə agi uudənə tə nyi ma'ə makə ŋga ŋukə. ⁵ Acii ha'ə, buurətəmə oo'i, ka ŋgutə ha sanə ŋsuləgyuuna? Baamə ka Əntanfə, una slənə sətə njuuna slənə ŋga ŋukə. Mada pooshi unə baanə, ka dzənə nə nyi aabii unə, nya dzə ka ŋgərəgi ha ŋga dzakə də garəkuwanyinə goonə ka hatə dīi ci davə. ⁶ Amma wiinə sənə cii kya dəla duunə agikii: kə bərapaa unə slənə ŋga Nikoolanyinə* makə sətə bərapaa nyi slənətii əsə.

⁷ Ma əndətə da liminə ŋga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka Ikəliisiyanyinə. Ma ənjitə jaalii, ka viinə nə nyi ka tii rəgwa ŋga adə pawə ŋga ənfutə ca vii əpinə agi Aləjana† ŋga Əntanfə.”

Ləkaləkatə ka Ikəliisiya ŋga Səmiirəna

⁸ Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya ŋga Səmiirəna oo'i:

Wiinə wabənə da ma Əndətə ŋga təkəŋwanə da ŋga muudinə ətə shi a əntəgi, amma kə ma'i ci da i əpinə agi maməətə ənja.

2:2 2.2 2 Koor. 11.13; 1 Yooh. 4.1. **2:5** 2.5 2.16,22; 3.3,19.

* **2:6** 2.6 Ma Nikoolanyinə, mbərə mbərə nə dzəgunənətii da ŋga Balaamə. Tsaamuu 2.14. † **2:7** 2.7 Əndə'i ləmə ŋga ha dagyə. **2:7** 2.7 22.2,14,19; †Wat. 2.8-9; 3.22; Əzaki. 28.13; 31.8; Mat. 13.9,43. **2:8** 2.8 1.8,18.

9 Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi cibə goonə, kə shii nyi ghanə goonə əsə. Amma, ma ka nyi, ənji wahə nuunə. Kə shii nyi, ma ənjitə ca jirakə oo'i, *Yahudiinə nə tii, agi wabənə nə tii bwaya uushi'inə aashuunə. Amma, ma tii, əntaa Yahudiinə nə tii. Ənji ɲga *Seetanə nə tii. † 10 Goona ɲgwələ acii taa mi patə ətə na cibee koonə. Shiimə oo'i, kadə nə Seetanə a gəlātə tuunə, ənjə a əjigərə hara ənji goonə aa furəshina, təya cibə ɲga baanə pu'u. Ndzaamə da vii goonɲa, taa əntənə cuuna əntə putə ɲga vii goonɲa goonə. Madə kə dii unə ha'ə, ka viinə nə nyi koonə əpinə ətə pooshi ka uudənə putə ɲga jaalanə goonə.

11 Ma əndətə da liminə ɲga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka Ikəliisiyanyinə. Ma ənjitə jaalii, ka mbədfənə nə tii acii kanə tə tii aagi gunə, waatoo, əntənə ɲga bəra'inə. Paa ci ka əntənə ma'ə."

Ləkələkatə ka Ikəliisiya ɲga Parəgama

12 Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi, "Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya ɲga Parəgama oo'i:

Wiinə wabənə da ma Slanda ɲgila purejanə ətə ca idə kyakya'ə rəgwa. 13 Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi hatə rii unə davə. Ma gyuunə ka ranə, asəkə giwa ɲga Seetanə da ɲwanuunaakii. Amma patə da ha'ə pooshi unə bwasee ka vii ka nyi goonɲa. Taa ka

† 2:9 2.9 2 Koor. 6.10; Yak. 2.5; Seetanə: 3.9; 2 Koor. 11.14-15.

2:10 2.10 Mat. 10.28; 1 Koor. 9.24-25. 2:11 2.11 20.6,14; 21.8.

2:12 2.12 1.16.

saa'itə bələgi ənji tə Antipa, əndə seedaaki
 nga goonğa, pooshi unə kaaree ka nyi. Ma ca,
 kə bələgi ənji tə ci ahadoonə, asəkə giwa nga
 Seetanə.

¹⁴ Amma, tə'i uushi'inə cuuna da pooshi
 dzəgərə ka nyi, waatoo tə'i hara ənji
 ahadoonə ca nə'u dzəgunənə nga Balaamə.
 Ma ca, kə dzəgunətə ci ka Balaka makə
 sətə kagərə ci tə ənji *Isərayiila ka slənə
 'waslyakəənə, ca kagərə tə tii ka adə zəmətə
 d̄ii ənji ka uuləminə, təya aləhiinə əsə.

¹⁵ Ha'ə, tə'i ahadoonə ca nə'u dzəgunənə nga
 Nikoolanyinə. ¹⁶ Acii ha'ə, baamə ka Əntan̄fə.
 Mada pooshi, ka dzənə nə nyi aabii unə pii,
 nya dzə ka panə da tii də ngila purəñaanə
 shigi da maki.

¹⁷ Ma əndətə da liminə nga fanə, wa
 ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka
 Ikəliisiyanyinə. Ma ənjitə jaalii, ka viinə nə
 nyi ka tii zəmətə dəkəpaa Əntan̄fə dagyə, nya
 vii ka tii mambwafada faara da i manaahə
 kura ləmə anəkii. Ma ləmətsa, pooshi əndə
 na shii, madaamə əndətə nii kya vii ka ci." §

Ləkələkatə ka Ikəliisiya nga Tiyatira

¹⁸ Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi,
 "Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya nga
 Tiyatira oo'i:

Wiinə wabənə da ma *Uuzənə nga Əntan̄fə.
 Makə gana nga gunə nə ginəkii ka bərənə. Ma

2:14 2.14 2.20; Baan. 24.25; 25.1-3; 31.16; 2 Piita 2.15. § **2:17**
 2.17 Jab. 78.23-25; Yooh. 6.48-51; faara: Zak. 3.9; kura ləmə: 3.12;
 Isaa. 62.2; 65.15. **2:18** 2.18 1.14-15.

səfəkii əsə, makə mana tibisa nə ci ka bərənə.
¹⁹ Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi slənə goonə, kə shii nyi uufənə goonə da vii goonğa goonə əsə. Kə shii nyi tsakəshinə goonə da sə'watənə goonə. Weewee, ma slənə goonə nğa əna, kə palee ka nğa nğəkə.

²⁰ Amma, tə'i uushi cuuna də pooshi dzəgərə ka nyi. Kə vii unə rəgwa ka miitə ci ənjə a 'wa Izabyalə, kaa kya ndzaanə ahadoonə. Ma kya, ağı jirakənə nə ki oo'i, ma sətə cii ta ba, da ma Əntanğə shigi. Amma saaweenə cii ta saawee ka ənjaaki də dzəgunə ka tii aləhiinə i adə zəmətə dfi ənji ka uuləminə. ²¹ Kə kapaa nyi ka ki saa'ya kaa kya baanə ka nyi. Amma paa ki ka moo bwasee ka aləhiinə. ²² Acii ha'ə, ka gwakəpaanə nə nyi tə ki ka bwanea. Ma ənjitə ca də aləhiinə da ki əsə, ka kyanə nə nyi ka tii bwaya ciba, see maa baa tii ka Əntanğə, təya bwasee ka nə'u sətə jigunyi ki ka tii. ²³ Ka bələginə nə nyi tə ənji nə'unə tə ki. Də ha'ə shiinə patənə nğa Ikəliisiya oo'i, nyi nəndə shii sətə a ədzəmə ənda da sətə cii kəya moo. Ka ki'itənə nə nyi taa ka wu agyuunə mbərə mbərə da slənaakii.

²⁴ Ma unə ətsə asəkə vərənə nğa Tiyatira, ətə pooshi nyi'u bwaya dzəgunəətsa, madzəgunəmə unə sətə ci hara ənjə a 'wa 'ma'umbee haala nğa Seetanə' əsə, a ba nyi koonə: paa nyi ka kaanə koonə əndə'i slənə ma'ə. ²⁵ Ma nə uushi cuuna də: kəsətəmə tənə tənə tə sətə jigunyuunə da sətə cuuna slənə

2:20 2.20 Baan. 25.1-8; 1 Meem. 16.31; 2 Meem. 9.22,30; Slənə 15.20. **2:23** 2.23 22.12; Irim. 11.20.

dəŋə ka saa'yatə nii kya dzə.

²⁶⁻²⁸ Ma ənjitə jaalii, təya kəsəpaa slənaaki dəŋə ka muudinə, ka viinə nə nyi ka tii baawəda makə sətə upaa nyi acii Daadə, təya ndzaanə ka gayinə agyanə patənə ŋga slikərənyinə, təya da ŋwanuunə agyanətii də zala tibisa, təya fəəsləgi tə tii makə sətə ci ənjə a fəəsləgi uuda, nya vii ka tii vooda ŋga pukə də ha.

²⁹ Ma əndətə da liminə ŋga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka Ikəliisiyanyinə.”

3

Ləkaləkatə ka Ikəliisiya ŋga Sarədisə

¹ Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya ŋga Sarədisə oo'i:

Wiinə wabənə da ma Əndətə da ŋunyi ma'yanə ŋga Əntaŋfə mədəfə da i tikisanyinə mədəfə. Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi slənə goonə. Ma nə ənji ka nəhənə, da i əpinə nuunə, amma maməətəkii nuunə.

² Ma caamə nyi, gədamə nə slənə goonə akəŋwacii Əntaŋfwaaki. Acii ha'ə, vədəhəmə ka ŋunynə, una ənə ka hadatəgi də slənə goonə acii ga ca uudəpaa na. ³ Buurətəmə sətə jigunyuunə da sətə fii unə. Dəmə də nə'utənə, una baanə ka Əntaŋfə. Mada pooshi unə və'ihə, ka dzənə nə nyi aabii unə makə sətə ci mahərə a dzə ka hərənə, pooshi unə

na shii saa'i nga dzənaaki. ⁴ Tə'i hara ənji ahadoonə gi'u ətə makapaamə nətii nə ka slənə 'waslyakəənə. Kadə niinə a wii ka hakii da tii da i mabwadada kəjeerənyinə ašhiinə, acii kə mbu'i tii bahə danə ha'ə.

⁵ Ma ənjitə jaalii, ka nganə nə tii mabwadada kəjeerənə ha'ə makə ətsa. Paa nyi na əndzəgi ləmətii shanjə asəkə ləkələkatətə dīi ləmə nga ənjitə ca upaa əpinə nga ca'ə ndəjwə ndəjwə asəkəkii. Kadə nii kya ba akəjwacii Daadə da malaa'ikanyinaakii oo'i, naaki nə tii. *

⁶ Ma əndətə da liminə nga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka Ikəliisiyanyinə.”

Ləkələkatə ka Ikəliisiya nga Filadaləfiya

⁷ Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya nga Filadaləfiya oo'i:

Wiinə wabənə da ma Malaaba ənda, Əndə goonğa əsə. Aciikii nə lakila nga makuvə nga jwanjwə *Dawuda. Madə kə wunəgi ci, pooshi əndə mbee ka pa'əginə. Madə kə pa'əgi ci əsə, pooshi əndə mbee ka wunəginə ma'ə. ⁸ Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi slənə goonə. Kə shii nyi, gi'u nə baawəda goonə əsə, amma kə nə'utuunə tə dzəgunənaaki, makaareemuunə ka nyi. Wiitə kə kapaa nyi makuvə furəjə akəjwaciiku, pooshi əndə pa'əginə. ⁹ Fatəm!

3:3 3.3 16.15; Mat. 24.43; 1 Tees. 5.1-2. **3:4** 3.4 6.11. * **3:5** 3.5 Mat. 10.32; ləkələkatə: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; Shig. 32.32; Jab. 69.29; Isaa. 4.3; Luka 10.20. **3:7** 3.7 Isaa. 22.22; Mat. 16.19.

Ma ənji ɲga Seetanə, waatoo majirakiitə ca jirakə oo'i, Yahudiinə nə tii, ka kavənə nə nyi tə tii, kaa təya gəra'wə akəɲwacii unə. Davə shiinə tii oo'i, kə uu'i nyi tuunə. ¹⁰ Kə nə'utuunə wabənaaki, una kəɲaanə ndihə ndihə də sə'watənə. Acii ha'ə, ka nəhənə nə nyi tuunə acii təbətə nə ənjə a təbə tə duuniya patə ka gəlatənə də patənə ɲga ənja.

¹¹ Wanyitsə ka dzənə kədəhə. Kəsətəmə təɲə təɲə tə sətə jigunyii koonə, acii ga ənjə a ləwuma shikwa goonə.

¹² Ma ənjitə jaalii, paa tii ka dzəginə shəɲə asəkə maduunə kuvə ɲga Əntaɲfwaaki. Ka kavənə nə nyi tə tii ka ndzaanə ka kila asəkəkii. Ka naahəvənə nə nyi ləmə ɲga Əntaɲfwaaki da ləmə ɲga vəranaakii aashitii. Ma vəranəkii, ci nə kura Urusaliima ətə na jima dadagyə dəcii Əntaɲfwaaki. Ka naahəvənə nə nyi kura ləməki aashitii əsə.

¹³ Ma əndətə da liminə ɲga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka Ikəliisiyanyinə.”

Ləkaləkətə ka Ikəliisiya ɲga Lawədikiya

¹⁴ Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya ɲga Lawədikiya oo'i:

Wiinə wabənə da ma Əndətə ci ənjə a 'wa '*Aamiina', Əndə seeda ɲga gooɲga, pooshi

3:9 3.9 2.9; Isaa. 49.23; 60.14. **3:10** 3.10 1.9; Luka 21.19; 1 Koor. 10.13; 2 Piita 2.9. **3:11** 3.11 2.10,25; 22.7,12,20; Zak. 2.14. **3:12** 3.12 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Əzaki. 48.35. **3:14** 3.14 1.5; 19.11; Yooh. 1.3; 2 Koor. 1.20.

jirakənə ashikii. Ci nə kilə ŋga patənə ŋga sətə ghənyi Əntanƒə. ¹⁵ Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi slənə goonə: pooshi unə watsə watsə, pooshi unə bwasee dəŋwa'ə ka nə'unə tə nyi əsə. Maci taa watsə watsə nuunə taa bwaseenə dəŋwa'ə ka nə'unə tə nyi, kaƒa ka shiinə nə nyi sə ŋga ƒanə duunə. ¹⁶ Yoo, makə ƒii ci, gədame nuunə, ka tifyaginə nə nyi tuunə asəkə maki. ¹⁷ Wanuunə ka banə oo'i, ənji gəna nuunə, pooshi uushi ghii unə, pooshi uushi cuuna moo əsə. Asee, mashiimuunə oo'i, unə nə matəgugunəkii ka shaŋə, maaghiinə nuunə, moorəfəkii, dimə də purəki. ¹⁸ Wanyinə ka banə koonə, koonə ƒərə əndzənə aciiki ətə sləwatə ənji ŋga'ə də gunə, koonə ndzaanə ka ənji gəna; una ƒərə mabwadada kəjeerənə aciiki ka umbee də purəkinə goonə acii ga ayinə a kəshi tuunə; una ƒərə kuzəka, koonə bəzəvə aa gyuunə koonə mbee ka nee ka uushi'inə. ¹⁹ Ma nya, ka ənjitə cii kya uudə cii kya wazə, nya dzalə tə tii əsə. Acii ha'ə, baamə ka Əntanƒə, una nə'u tə nyi də ədzəmə rəŋwə. ²⁰ Wanyinə kəŋə ka dza makuva. Ma əndətə fii uuraki, ca wunəgi makuva, ka dzəgərənə nə nyi aa hakii aasii, ina adə zəmə ka hakii da i ci.

²¹ Ma ənjitə jaalii, ka viinə nə nyi ka tii rəgwa ŋga ndzaanə atanƒalaki asəkə dəgələ ŋwanuunaaki makə sətə jaalii nyi, wanyinə dasə atanƒala Daadə asəkə dəgələ

3:17 3.17 Hoos. 12.9; 1 Koor. 4.8. **3:18** 3.18 6.11; 16.15.

3:19 3.19 Waƒ. 3.11-12; Ibər. 12.5-6. **3:20** 3.20 Mat. 8.11;

Yooh. 14.23.

ηwanjuunaakii.

²² Ma əndətə da liminə nga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka Ikəliisiyanyinə.”

4

Duunətənə tə Əntanfə gatə dadagyə

¹ Ma daba'əkii, nya tsaamə, wata nya nee ka makuvə nga dagyə mawunəkii. Wata nya fa uura nga əndə ətə ca muu makə uutəma, waatoo ətə 'watəgi wabənə ka nyi. Əŋki ci ka nyi, “Ŋgirawə aa hanə kaa nya baarii ka hə sətə na slənə tyasə daba'ə ətsa.” ² Pii, wata Malaaba Ma'yanə a ηgərəgi hiimaaki. Wata nya nee ka dəgələ nga ηwanjuunə dadagyə da Əndə dasə anəkii. ³ Makə ηunyi faariinə ətə ci ənjə a 'wa yasəpa da sarədise nə kəŋwaciinəkii ka bərənə. Məŋganə a gujutə də dəgələ nga ηwanjuunəkii, ca dzə də bərənə makə faara ətə ci ənjə a 'wa iməradə. ⁴ Tə'i hara dəgələnyinə nga ηwanjuunə pupusərə aji ənfwadə ətə gujutəgi də dəgələ nga ηwanjuunəkii. Ma asəkə dəgələnyinəkii, gayinə pupusərə aji ənfwadə ndzaanə asəkəkii. Kə ηgii tii mambwadafə kəjeerənyinə da i dara ηwanjuunə nga əndzənə anətii əsə. * ⁵ Wata see pyapidənə ca dzə də shiginə anə dəgələ nga ηwanjuunəkii makə pyapidənə nga vənə, da wazənə lanə

3:21 3.21 1.6; Mat. 22.44; İbər. 8.1. **4:2** 4.2-3 5.7; Jab. 11.4; 103.19. **4:3** 4.3 Əzaki. 1.26-28. * **4:4** 4.4 gayinə: 5.5,8,10; 7.11,13; 11.16; 14.3; 19.4; İsa. 24.23; mambwadafə kəjeerənyinə: 6.11.

makə dzanə nga vəna. Ma akəŋwaciikii, tə'i garəkuwanyinə mədəfə ca hənə; waatoo tii nə ma'yanə mədəfə nga Əntənfə. ⁶ Ma akəŋwacii dəgələ nga ŋwanjuutsa, tə'i uushi makə uunəva ətə ca bərə makə dyarugala. †

Tə'i uushi'inə ənfwadə da i əpinə a matii ətə guŋutə də dəgələ nga ŋwanjuutsa. Tə'i ginə nga uushi'iitə taa dama patə ashitii, daba'atii da akəŋwaciitii. ⁷ Ma uushi nga təkəŋwanə, makə livarə nə ci. Ma nga bərə'inə əsə, makə la nə ci. Ma kəŋwaciinə nga makkənə nga uushi'iitə, makə nga əndə şin'kinə. Ma nga ənfwadənə, makə nga zhira ca lədfə nə ci. ⁸ Taa ŋgutə rəŋwə aji uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii, tə'i ci da bəbu'wə kuwa. Taa dama patə, tə'i ginə ashitii. Vədfə da uusəra nə tii ka ka wanyanə, yadə əpisəka, təya ba,

“Malaabakəya, malaabakəya, malaabakii
nə Slandana, Əntənfə, Əndə baawəfa.

Ci nəndə ŋukə, ci nəndə əndzə'i, ci əsə na shi!”

⁹ Aji kanə nə uushi'iitə wanyanə nga d'uunətənə da kuyiriinə tə Əndətə dasə asəkə dəgələ nga ŋwanjuunə, ətə da i əpinə nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. ¹⁰ Taa guci patə kii tii wanyanə, ma gayiitə pupusərə aji ənfwadə natii, wata təya gərə'waanə akəŋwacii Əndətə dasə asəkə dəgələ nga ŋwanjuuta, waatoo akəŋwacii Əndətə da i əpinə nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə, təya vii d'uunuunə ka ci, təya

4:5 4.5 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; Shig. 9.24; 19.16; Əzaki. 1.13-14.

† **4:6** 4.6 15.2; Əzaki. 1.22; uushi'inə ənfwadə: 5.6,8,11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Əzaki. 1.5-12; 10.14. **4:8** 4.8 1.17; 11.17; Isaa. 6.2-3; Əzaki. 1.18; 10.12.

dəədfəgi dara ηwanjuunatii akəηwacii dəgələ
ηga ηwanjuuta, təya ba,

11 “‘Ya’ə Əntanfø, Slandaniinə,
kə mbu’i hə bahə dūunətənə tə hə,
da dəlanə də hə, ha də ηwanjuunə,
acii hə dīi taa mi patə,
də moonaku ghənyi hə tə tii, ndzaa tii.”

5

Mafuudə ləkaləkətə acii Əntanfø

1 Wata nya nee ka mafuudə ləkaləkətə da ciizəma Əndətə dasə asəkə dəgələ ηwanjuunə. Manaahəkii nə ba’a da səkə ηga ləkaləkətəkii. Manyi’əkii hakii mədfəfə nə ma ηga ləkaləkətəkii də buka. 2 Wata nya nee ka mafuunə malaa’ika, ca ηgəree ka uurakii, əηki ci, “Wu mbu’i bahə əndzəgi buka a ma mafuudə ləkaləkətə, ca wunəpana?” 3 Ma nee nyi, pooshi əndə dagyə taa a duuniya taa agi ənjə agu’u ətə mbu’i bahə wunəpaa mafuudə ləkaləkətəkii bahə ca tsaamətə aasəkəkii. 4 Ma nyi, kə kiwə nyi ka shəηə acii pooshi ənji upaa əndətə mbu’i bahə wunəpaa mafuudə ləkaləkətəkii, bahə ca tsaamətə aasəkəkii. 5 Wata rəηwə agi gayiitə a ba ka nyi, “Ga ha tuu, tsaamuu, wiitə Əndətə ci ənjə a ‘wa ‘Livarə ηga slikərənə ηga Yahuda’, waatoo mafuunə jijinə ηga *Dawuda. Ma ca, kə jaalii ci. Jaalanaakii vii ka ci baawəda ηga

4:11 4.11 ‘Wat. 1.1,31; Səniinə 5.9,12; 11.15,17; 12.10; 15.3-4; 19.6. 5:1 5.1 10.2; Isaa. 29.11; Əzaki. 2.9-10; Dan. 12.4,9.

əndzəgi də bukatsə hakii mədəfə, ca wunəpaa mafuudə ləkaləkətətsa.”

⁶ Ma ahadahada dəgələ ηwanjuunə da uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii da ahada gayiita, kə nee nyi ka *Uundzə Baga kəñə. Makə kə lagi ənji uurakii nə ci. Tə'i ci da mapa mədəfə anəkii da i ginəkii mədəfə əsə. Ma giitə mədəfə, ηunyi ma'yanə ηga Əntanjə mədəfə nə tii. Əntanjə sləkee ka tii aasəkə duuniya patə. * ⁷ Wata Uundzə Bagatə a dzə ka luu mafuudə ləkaləkətətə da ciizəma Əndətə dasə asəkə dəgələ ηwanjuunə. ⁸ Ma kə liwə ci,

wata uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii da gayiitə pupusərə aji ənfwadə a gərə'waanə akəñwacii Uundzə Bagata. Taa wu agitii, da i kəzhimbərə aciikii, da i kwalakə ηga əndzənə aciikii əsə, pasə da i urədyə asəkəkii. Ma urədikii, ci ndzaanə ka də'wa ηga ənji ηga Əntanjə. †

⁹ Təya ka kura wanyanə, təya ba,

“Kə mbu'i hə bahə ηgərə mafuudə ləkaləkətə, ha əndzəgi bukətə a makii, acii kə bələgi ənji tə hə.

Də əjigi idənaaku dərəgi hə ənji ka Əntanjə taa agi ηgutə slikərənə, taa ηgutə uura əsə da hanyinə ηga duuniya patə,

¹⁰ ha kavə tə tii

5:5 5.5 4.4; 'Wat. 49.9; Mat. 1.1; Rooma 1.3-4; Ibər. 7.14. * **5:6** 5.6 4.6-7; Uundzə Baga: 5.9,12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Isaa. 53.7; Irim. 11.19; Yooh. 1.29; 1 Piita 1.19; ma'yanə mədəfə: 4.5; Zak. 3.9. **5:7** 5.7 4.2,9; 5.1,13; 6.16; 7.10,15; 19.4; 20.11; 21.5; 1 Meem. 22.19; Isaa. 6.1; Əzaki. 1.26-28; 10.1. † **5:8** 5.8 8.3-4; Jab. 141.2; kəzhimbərə: 15.2. **5:9** 5.9 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Jab. 96.1. **5:10** 5.10 1.6.

kaa təya ndzaanə ka limanyinə agi
 nwanjuunaaku,
 kaa təya paslə tə Əntanfə,
 təya də nwanjuunə agyanə duuniya.”

¹¹ Yoo, nya ənə ka tsaamənə, nya nee ka
 malaa'ikanyinə lanə, pooshi əndə baanatənə,
 təya gunjutə də dəgələ nwanjuunə da uushi'iitə
 ənfwadə da i əpinatii da gayiita. † ¹² Ma nya fa,
 təya ngəree ka uuratii ka ka wanyanə, təya ba,
 “Ma ha, Bagatə bələgi ənji,
 tə'i hə da baawəda, da waha, da shiinə, da
 ngeerənə.

Kə mbu'i hə bahə dələnə də hə,
 ənjə a dūunətə tə hə, ənjə a kuyirii tə hə.”

¹³ Ma nya fa əsə, taa ngutə uushi da i əpinə a
 makii dadagyə da a duuniya da agi ənjagu'u da
 agi uunəvənyinə, tii patə, təya ka wanyanə, təya
 ba,

“Dəlaamə də Əndətə dasə asəkə dəgələ
 nwanjuunə
 tii da Uundzə Baga.

Dəlaamə də tii putə nga dūunuunatii da
 baawədatii
 ka ca'ə ndənwə ndənwə.

Kuyirii amə tə tii.”

¹⁴ Wata əjki uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii,
 “Wa ca də ha'ə.” Gayiitə natii əsə, təya
 gərə'waanə, təya paslə tə Əntanfə da tə Uundzə
 Bagata.

† **5:11** 5.11 malaa'ikanyinə: Ayb. 1.6; Dan. 7.10; İbər. 12.22.

5:12 5.12 4.11. **5:13** 5.13 Jab. 150.6; Fil. 2.10.

6

Əndzəginə nga Uundzə Baga tə bukanyinə a ma ləkaləkətə

¹ Ma daba'əkii, nya nee ka Uundzə Bagata, ca əndzəgi rənjwə agi bukanyitə mədəfə a ma ləkaləkətəta. Wata, ma nya fa, rənjwə agi uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii a ngəree ka uurakii makə dzanə nga vəna, əŋki ci, "Shiwa!"

² Ma nya tsaamə, wata nya nee ka mabwadəfa təhwa da əndə a ba'əkii. Ma əndətə, da i kwadza aciikii nə ci. Ənjə a vii ka ci dara nga jaalanə, ca palə də jaalanə, ca dzə ka tsakə jaalanə.

³ Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi bəra'inə nga bukanyitə a ma ləkaləkətəta. Wata, ma nya fa əsə, bəra'inə nga uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii a ba, "Shiwa!" ⁴ Wata əndə'i madizə təhwə a shigi. Ma əndətə a ba'əkii, kə vii ənji ka ci magərə ngila purəjanə, ənjə a vii ka ci baawəda nga gujutə də panə asəkə duuniya, ənji shiŋkinə a bəələşinə.

⁵ Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi makkənə nga bukanyitə a ma ləkaləkətəta. Wata, ma nya fa əsə, makkənə nga uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii a ba, "Shiwa!" Ma nya tsaamə, wata nya nee ka madədənjwə təhwa. Ma əndətə a ba'əkii, da i sə nga gəla də uushi'inə aciikii nə ci. ⁶ Wata nya fa wabənə əsə makə uura nga əndə ahada uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii, ca ba, "Reeta nga taasawa nga səkənjwə tanə taa taasawa da reeta nga jika tanə dərəginə ənji də kwaba nga

ka uusəra rəŋwə! Amma ga ənjə a saawee ka maara da ma'i inaba.”

⁷ Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi ənfwadənə ŋga bukatə a ma ləkaləkətəta. Wata, ma nya fa, ənfwadənə ŋga uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii a ba, “Shiwa!” ⁸ Ma nya tsaamə, wata nya nee ka dəfwa'a ŋga təhwa. Ma əndətə a ba'akii, ‘Wa’ nə ləməkii. Ha ŋga ndzaanə ŋga maməətə ənjə a dzə də nə'unə tə ci ba'ə ba'a. Kə vii ənji ka tii baawəda agyanə əndə'i purəjanə rəŋwə agi ənfwadə ŋga duuniya ka bəələ ənji də ŋgila purəjanə, i də madəfənə, i də bwaneanyinə, i də dabanyinə ŋga bilinə.

⁹ Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi tufənə ŋga bukatə a ma ləkaləkətəta. Nya tsaamə aatsa ha ŋga də sataka ka Əntənfə, wata nya nee ka ma'yanyinə ŋga ənjitə bəələgi ənji putə ŋga waaza wabənə ŋga Əntənfə, acii kə ndzaa tii ka ənji gooŋga agi waazanatii. ¹⁰ Təya ka vurənə də ŋgeerənə, əŋki tii, “Ya'ə Slandana, Maduunəkii, Malaabakii, Əndə gooŋga. Ca'ə guci gəraniinə la gəŋwanaaku agyanə ənji *duuniya putə ŋga bələnə tiinə, ha də ka tii cibə kwa?” ¹¹ Wata ənjə a vii ka taa wu agitii marəma, əŋki ənji ka tii, “Gərəemə gi'u zəku'i, kaa laŋənə ŋga ndzəkəŋushi'inuunə a mbu'u, waatoo guvii-slənənyinə goonə ətə ci ənjə a bəələgi makə sətə bəələgi ənji tuunə noonə.” *

6:8 6.8 Irim. 14.12; Əzaki. 14.21; Hoos. 13.14. **6:9** 6.9 1.2,9; 12.11,17; 19.10; 20.4; 1 Yooh. 1.1-2. **6:10** 6.10 18.24; Jab. 13.2-3; Dzək. 32.43; Luka 18.7. * **6:11** 6.11 marəma: 3.5,18; 4.4; 7.9,13; 19.8,14; Isaa. 61.10.

¹² Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi kuwanə
 ɲga bukatə a ma ləkələkətətə. Ma nya nee,
 wata gəgədzənə nə hanyinə də ɲgeerənə,
 uusəra a dʒagi jakə jakə makə mandə kəbənə,
 ləgidə əsə, ca dʒagi dizə yarə yarə makə
 idəna.

¹³ Kwaalyanə nə tikisanyinə aa du-
 uniya makə poo ɲga mana ənfutə ganɟəzətə
 məda. ¹⁴ Səkəntəɲfə a fuudəgi makə ədza,
 ca rarə'igi. Giɲunyinə da təpurə ətə ahada
 uunəvə patə, pooshi tii ma'ə ka hatii ɲga ɲukə.

¹⁵ Ma meeminə ɲga duuniya da gayinə, da
 gayinə ɲga soojiinə, da ənji gəna, da madiigərə
 ənji, da patənə ɲga hara ənji, maviinə da
 dimwanyinə patə, kə huyi tii ka umbənə aagi
 giɲunyinə da burəhənyinə.

¹⁶ Təya ba ka
 giɲunyinə da faariinə, “Uulyaanəmə keenə, una
 umbee keenə acii ga Əndətə dasə asəkə dəgələ
 ɲwanjuunə a nee keenə, una umbee keenə acii
 cibətə nə *Uundzə Baga a dʒa keenə putə ɲga
 mabətəsəkaakii.

¹⁷ Acii kə mbu'ya bwaya
 uusəra ɲga mabətəsəkətii. Wu saɲə na mbee
 ka sə'watəna?”

7

*Ənji *Isərayiila dəbu'u gya'ə da ənfwadə
 pu'unə aji ənfwadə*

¹ Ma daba'əkii, kə nee nyi ka malaa'ikanyinə
 ənfwadə kəɲə kəɲə, rəɲwə taa ka ɲgutə

6:12 6.12-13 8.5,12; 11.13,19; 16.18; Yaw. 2.10; Mat. 24.29. **6:14**
 6.14 16.20; 20.11; Isaa. 34.4; Ibər. 1.11-12. **6:15** 6.15 Isaa.
 2.10,19,21; 24.21. **6:16** 6.16 5.7; Hoos. 10.8; Luka 23.30. **6:17**
 6.17 Yaw. 2.11; Nahu. 1.6; Zeef. 1.14-18; Mal. 3.2.

purəjanə nga duuniya. Makəəsəkii aciitii nə mədənyinə ənfwadə nga duuniya, acii ga mədə a əgya taa aanə hanyinə taa aanə uunəvə taa ka ənfwa. ² Wata, ma nya nee, əndə'i malaa'ika a jiga da tsaanwə da i sə nga da də sagida nga Əntanfə mambədəkii aciikii. Ca ngəree ka uurakii, ca ba ka malaa'ikanyitə ənfwadə ətə vii Əntanfə ka tii baawəda nga cibeenə ka duuniya da uunəva, ³ əŋki ci ka tii, "Goona cibee ka duuniya i uunəva taa ənfuginə zəku'i, see maa dfaadaviinə sagida aakəŋwacii ənji nə'unə tə Əntanfə gaamə." ⁴ Wata ənjə a ba ka nyi oo'i, ma lajənə nga ənjitə dīi ənji sagida aakəŋwaciitii, dəbu'u gya'ə da ənfwadə pu'unə aji ənfwadə. Aji slikərənyinə pu'u aji bəra'i nga ənji Isərayiila shigi tii. ⁵ Waatoo, kə dīi ənji sagida ka ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga Yahuda; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga Ruubinə; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga Gada; ⁶ ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga Asarə; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga Nafətalima; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga Man-asa; ⁷ ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga Simiyoone; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga *Leewi; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga Isakara; ⁸ ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga Zabuloonə; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga Yusufu; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i agi slikərənə nga

7:1 7.1 9.14-15; Irim. 49.36; Dan. 7.2. **7:3** 7.3 9.4; 14.1,3; 22.4; Əzaki. 9.4,6. **7:4** 7.4-8 14.1,3; 21.12-13.

Beejaminə əsə.

⁹ Ma daba'əkii, ma nya tsaamə, wata nya nee ka dabaala, pooshi baanatənə acii laḡənatii. Taa ḡutə slikerənə patə, davə nə tii, uuranyinə da hanyinə ḡga duuniya patə, davə nə tii. Kəḡə kəḡə nə tii patə akəḡwacii dəgələ ḡwanḡuunə da akəḡwacii Uundzə Bagata. Taa wu aḡi əḡjita, da i marəma ashikii nə ci, taa wu da i ba ḡga slifa aciikii əsə, ka dələḡinə də Əntaḡfə. ¹⁰ Təya ḡḡəree ka uuratii, təya ba,

“Kə kuyirii inə tə Əntaḡfə.

Dasə nə ci asəkə dəgələ ḡwanḡuunə.

Kə kuyirii inə tə *Uundzə Baga əsə,

acii daciitii shi luupaanə.”

¹¹ Patənə ḡga malaa'ikanyiitə ḡḡutə də dəgələ ḡwanḡuunə kəḡə kəḡə, da ḡayiita da i uushi'iitə əḡfwadə da i əḡpinatii, təya ḡərə'waanə akəḡwacii dəgələ ḡwanḡuunə, təya paslə tə Əntaḡfə, ¹² təya ba, “*Aamiina. ḡga Əntaḡfə ḡaamə nə shiinə, da ḡawuunə, da baawəda. Kuyirii amə tə ci, ama dəla də ci, ama duunətə tə ci ḡga ha'ə ndəḡwə ndəḡwə. Aamiina.”

¹³ Wata rəḡwə aḡi ḡayiitə a ləḡwa ka nyi, əḡki ci, “I wu saḡə nə əḡjitsə da i marəma ashitəya? Dama shi təya?” ¹⁴ Nya ba ka ci, “Mashiimə nyi dīi ḡawaaki, see hə shii.”

Əḡki ci ka nyi, “Ma əḡjitsa, tii sə'watə bwaya ḡḡərə'wa, təya kubəḡi marəmənyinatii də idənə ḡga *Uundzə Baga, ca əḡḡi tyaslyasly. ¹⁵ Ci dīi tii kəḡə kəḡə

7:9 7.9 5.9; 6.11; Leew. 23.40. **7:10** 7.10 5.7. **7:11** 7.11 4.4.6. **7:12** 7.12 4.11. **7:13** 7.13 6.11; 7.9. **7:14** 7.14 1.5; 22.14; Jab. 51.9; Dan. 12.1; Mat. 24.21.

akəŋwacii dəgələ *ŋwanjuunə ŋga Əntanƒə, təya paslə tə ci vədə da uusəra asəkə kuvaakii. Ma Əndətsə dasə asəkə dəgələ ŋwanjuunə, ka nəhənə nə ci tə tii. ¹⁶ Pooshi mədəfənə taa ma'igiirənə na ɗa tə tii ma'ə, pooshi uusəra na ətsa tə tii ma'ə, pooshi matsəfəha əsə. ¹⁷ Acii ma Uundzə Bagatsə akəŋwacii dəgələ ŋwanjuunə, ci na ndzaa ka magəratii, ca kərə tə tii ka gərə ŋga ma'iitə ca vii əpinə, təya sa davə. Kadə nə Əntanƒə a taadəgi ka tii kiinə agitii." *

8

*Əndzəginə ŋga *Uundzə Baga mədəfənə ŋga buka a ma ləkaləkətə*

¹ Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi mədəfənə ŋga bukatə a ma ləkaləkətə. Wata dza'ə shikə shikə ənjə a zavə dadagyə ŋga reeta ŋga tibisa.

² Wata nya nee ka malaa'ikanyinə mədəfə. Tii nəndə kəŋə kəŋə akəŋwacii Əntanƒə. Ənjə a vii ka tii uutəmanyinə mədəfə. * ³ Əndə'i malaa'ika a shi da i kwalakə ŋga əndzənə aciikii ŋga dəzə də urədyə. Ca shi, ca kəŋaanə abii ha ŋga ɗa sataka ətə ghənyi ənji də əndzənə. Ənjə a vii ka ci urədyə lanə kaa ca tsakəvə aagi də'wa ŋga ənji ŋga Əntanƒə patə, ca dəzə aɡyanə ha ŋga ɗa sataka ŋga əndzənə akəŋwacii dəgələ ŋwanjuunə. ⁴ Wata makiirənə ŋga urədita da də'wa ŋga ənji ŋga Əntanƒə a dəzə aadəgyə

7:15 7.15 21.3. **7:16** 7.16 Isaa. 49.10. * **7:17** 7.17 5.6; 21.6; Yooh. 10.10,11; Əzaki. 34.11-16,23-24; kiinə: 21.4; Jab. 126.5-6; Isaa. 25.8. **8:1** 8.1 Zak. 2.17; Hab. 2.20. * **8:2** 8.2 uutəmanyinə: Jasə. 6.4,6; Mat. 24.31. **8:3** 8.3 5.8; Shig. 30.1,3.

acii malaa'ikata, ca mbu'u aakəŋwacii Əntaŋfə.
⁵ Ma daba'əkii, malaa'ikatə a ŋgərə kwalakə ŋga urəditə, ca fədfəvə ila ŋga guutə anə ha ŋga dfa sataka aasəkəkii, ca kyagərə kwalakəkii aasəkə duuniya. Wata wazənə makə dzanə ŋga vəna da i pyapidənə makə pyapidənə ŋga vəna da i gəgədzənə ŋga hanyinə.

Uutəmanyinə

⁶ Wata malaa'ikanyitə mədfəfə da i uutəmanyinatii a tasəka kaa təya ədə uutəmatii.

⁷ Malaa'ika ŋga təkəŋwanə a ədə uutəmaakii: pii wata laarənyinə da gunə gwazə da idəna ca əja aanə duuniya. Wata purəjanə rəŋwə agi makkə ŋga duuniya, kə ətsagi; purəjanə rəŋwə agi makkə ŋga ənfuginə əsə, kə ətsagi; patənə ŋga katə'wə kuzəna, kə ətsagi.

⁸ Bəra'inə ŋga malaa'ika a ədə uutəmaakii əsə. Wata ənjə a ŋgərə uushi makə maduunə giŋwə ətə ca ətsa, ənjə a kagərə aagi uunəva. Wata purəjanə rəŋwə agi makkə ŋga uunəvə a zhi'igi ka idəna. ⁹ Patənə ŋga uushi'iitə da i əpinə amatii agi uunəvəta, kə məətəgi tii. Patənə ŋga kumbawalənyitə davə əsə, kə biiyigi.

¹⁰ Makkənə ŋga malaa'ika a ədə uutəmaakii əsə. Wata maduunə tikisa a kulyagərə dadagyə, ca dzə də hənənə makə garəkuwa. Aagyanə purəjanə rəŋwə agi makkə ŋga gəərənyinə da gu'u ma'inə kulyagərə tikisakii. ¹¹ Ma ləmə ŋga tikisakii, 'Ŋgərəkikinə'. Wata purəjanə rəŋwə

8:5 8.5 4.5; 6.12-13; Leew. 16.12; Əzaki. 10.2. **8:7** 8.7-12 9.15,18; Əzaki. 5.2,12. **8:7** 8.7 Shig. 9.23-25. **8:8** 8.8 16.3-4; Shig. 7.20,21.

agi makkə nga ma'inə a d'agi ngərəkiki. Ənji lañə məəki acii ngərəkikinə nga ma'inəkii.

¹² Ənfwadənə nga malaa'ika a ədə uutəmaakii əsə. Wata kə gali purəjanə rəñwə agi makkə nga bərənə nga uusəra da ləgidə da nga tikisanyinə. Pooshi bərənə ka purəjanə rəñwə agi makkə nga kanə nga uusəra, ha'ə nə vədə əsə.

¹³ Ma daba'əkii, nya tsaamə, nya nee ka zhira ca lədə agintan'fə. Ca tuu də ngeerənə, "Kawa'ə! Kawa'ə! Kawa'amə ənji duuniya! Mada kə əgi malaa'ikanyitə mbədaanə makkə tə uutəmanyinatii, ka kulyaanənə nə cibə koonə lañə."

9

¹ Wata malaa'ika nga tufənə a ədə uutəmaakii. Ma nya tsaamə, wata nya nee ka tikisa ətə kulyagərə aa duuniya. Ənjə a vii ka ci uuzənə nga makuvə nga makurəñə gu'u nga zanə. * ² Tikisakii a wunəgi ma nga gu'ukii. Wata makiirənə a pukyagi asəkə gu'ukii makə ətsanə nga maduunə kuva, ca əndəgi uusəra da səkəntan'fə. ³ Ayiwanyinə a shigi agi makiirənəkii aasəkə duuniya. Ənjə a vii ka tii tsarə nga baawəda nga həəhənə makə nga arədədənə. ⁴ Ənjə a ba ka tii, ga təya cibee ka kuzəna taa ka ngutə tsarə nga ba da ənfuginə. Amma, wa təya cibee ka ənjitə pooshi sagida nga Əntan'fə akəñwaciitii tanə. ⁵ Ənjə a vii ka tii

8:11 8.11 Irim. 8.14. **8:12** 8.12 6.12-13; Isaa. 13.10; Əzaki. 32.7-8. * **9:1** 9.1 makurəñə gu'u: 11.7; 20.1; Ayb. 26.6; 28.22; Luka 8.31; 2 Piita 2.4. **9:2** 9.2 'Wat. 19.28; Shig. 19.18. **9:3** 9.3-11 Shig. 10.12-20. **9:4** 9.4 7.2-3.

rəgwa ɲga cibeənə ka tii ɲga ləgidə tufə, amma ga təya bəələgi tə tii. Ma zəmənə ɲga cibəkii əsə, makə ətə ci əhənə ɲga arədədənə a zəmə ənda. ⁶ Ma aɡi ləgidətə tufə, ka alənə nə ənji shiŋkinə wa, amma paa tii ka upaanə shaŋə. Ka uudənə nə tii məətəginə, amma ka huyinə nə wa aciitii.

⁷ Ma ayiwanyinəkii, makə təhinə ɲga paginə nə tii, da i uushi makə dara əndzənə aɡyanətii. Makə ɲga ənji shiŋkinə nə kəŋwaciinətii əsə.

⁸ Makə shiŋkinə ɲga makinə nə shiŋkinətii də gərənə. Linyinətii əsə, makə ətə a ma livara.

⁹ Ma a ədzəmətii, tə'i uushi makə kərəmə ɲga tibisa. Makə wazənə ɲga mootatəhinə laŋə, təya dzə ka panə, nə bəbu'watii ka wazənə.

¹⁰ Ma gazhatii da zəmənə ɲga əhənətii, mbərə mbərə da ɲga arədədənə. Da gazhatii nə tii da baawəda ɲga cibeənə ka ənji ɲga ləgidə tufə. ¹¹ Tə'i ɲwanwatii, malaa'ika nə ci. Aaciikii ba'avə ənji makurəŋə gu'u ɲga zanə. Ma ləməkii də uura *Ibəraaniya, Abadanə. Də uura Gərikə əsə, Apooliyanə, makə banə, əndə zaginə.

¹² Ma kawa'amə ɲga təkəŋwanə, kə dzəgi. Ma daba'ə ətsa, tə'i kawa'anyinə bəra'i na shi.

¹³ Wata malaa'ika ɲga kuwanə a ədə uutəmaakii. Ma nya fa, wata əndə'i uura a shigi danə tanɡalanyinə ənfwadə ɲga ha ɲga da sataka, ətə ɡhənyi ənji də əndzənə akəŋwacii əntaŋfə.

¹⁴ Uurakii a ba ka kuwanə ɲga

9:6 9.6 Ayb. 3.21; Irim. 8.3. **9:7** 9.7 Ayb. 39.19-20; Yaw. 2.4.

9:8 9.8 Yaw. 1.6. **9:9** 9.9 Yaw. 2.5. **9:13** 9.13 8.3; Shig. 30.1-3.

malaa'ikata, əŋki ci, “Kapaa tə malaa'ikanyitə ənfwadə ətə shi ənjə a anəgi tə tii a gəərə Ufəratisa.” ¹⁵ Wata kuwanə ŋga malaa'ikatə a kapaa tə tii. Ma təya, kə tasəkapaa ənji tə tii ka slənənə agi saa'ita, waatoo, agi tibisəta ŋga uuserata ŋga ləgidəta da ŋga fəzəta. Ma slənətii, bəələginə tə patənə ŋga purəjanə rəŋwə agi makkə ŋga ənja. ¹⁶ Wata soojiinə a shi a ba'a təhinə. Kə bii ənji ka nyi laŋənatii: miliyoonə gya'ə bəra'i.

¹⁷ Wiinə makə sətə nee nyi ka təhinə da ənjitə a ba'atii agi uushi'iitə bəarii ənji ka nyi: ma ənjitə a ba'a təhinəkii, tə'i kərəmə ŋga tibisa a ədzəmətii dizə makə gunə da shigəna da shishima shishima. Ma nə ŋga təhinəkii, makə ŋga livarənyinə. Gunə da makiirənə da baruuda ətə ca tsakə iza'unə ca bujika da matii. ¹⁸ Də ha'ə bəələgi ənji tə purəjanə rəŋwə agi makkə ŋga ənja, waatoo, də guuta da makiiriita da baruudətə ca bujika a ma təhiita. ¹⁹ Aci da matii da da gazhatii nə baawəda ŋga təhinəkii. Ma gazhatii, makə ŋga rəhunə da nəkii nə tii. Də ci ci təya iidə ənja.

²⁰ Ma ənjitə mbədaanə ətə mabəələgimə uushi'iitsə tə tii, pooshi tii baanə ka əntənfə. Paa tii bwasee ka bwaya slənətii. Mabwaseemə tii ka paslə ginaajinyinə da uuləminə ŋga əndzənə taa ŋga ŋgutə tsarə ŋga tibisa taa ŋga faara taa ŋga ənfwa. Ma uushi'iitsə cii təya paslə, paa tii ka nee ka uushi'inə, paa tii ka fa uushi'inə, paa tii

9:14 9.14 7.1; Dzək. 1.7. **9:15** 9.15 8.7-12. **9:17** 9.17 Ayb. 41.10-12.

ka mbee ka wiinə əsə. ²¹ Ma ənjitsa, pooshi tii baanə ka Əntaŋfə, paa tii bwasee ka bəələhiinə da dfaadfa sə ŋga hiila, paa tii bwasee ka aləhiinə da hərənə əsə.

10

Malaa'ika da uundzə ləkaləkatə aciikii

¹ Ma daba'əkii, nya nee ka əndə'i maduunə malaa'ika ca jima dagintaŋfə da i kurabiinə ashikii da i mənğanə anəkii. Makə uusəra nə kəŋwaciinəkii ka bərənə. Makə ənfwə ŋga gunə nə shiraŋəkii əsə. ² Tə'i uundzə ləkaləkatə mawunəkii aciikii. Ca ka sədə ciizəmanəkii anə uunəva. Ma sədə madzənəkii əsə, anə hanyinə. ³ Ca ŋgəree ka uurakii, ca 'wa makə tuunə ŋga livara. Wata dzanə ŋga vənə mədəfə a muu. ⁴ Makə muyi tii, ma ətsə kaa nya naahə, wata ma nya fa, əndə a wabya da nyi dadagyə. Əŋki ci ka nyi, "Ga ha naahə sətə bii dzanə ŋga vənə mədəfə, wa ca ndzaa ma'umbeekii." ⁵ Wata malaa'ikatə kəŋaanə anə uunəva da anə hanyinə a madəe ka ciinəkii ŋga ciizəmanə aadəgyə, ⁶ ca jidəgi də ləmə ŋga Əntaŋfə ətə da i əpinə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. Ci tagii ha dadagyə da ha a panə da uunəva da i uushi'iitə asəkətii patə. Malaa'ikakii a ba, "Pooshi səkəpaanə ma'ə! ⁷ Ma saa'itə nə mədəfənə ŋga malaa'ika a ədə uutəmaakii, saa'ikii nə Əntaŋfə a uudəpaa aniya

9:20 9.20-21 16.9; Shig. 20.13-15. **9:20** 9.20 Dan. 5.4,23; Jab. 135.15-17; Isaa. 44.9-20. **10:1** 10.1 4.3. **10:2** 10.2 5.1; 10.8. **10:3** 10.3 Irim. 25.30-31; Hoos. 11.10. **10:6** 10.6 Jab. 146.6; Dan. 12.7; Slənə 4.24.

nga ma'umbee uushaakii makə sətə bii ci ka lyawarənaakii, waatoo anabiinaakii.”

⁸ Wata uuratə fii nyi ca wabə da nyi dadagyə a ənə ka banə ka nyi, “Duu, luuwu mawunə ləkaləkətətə acii malaa'ikatsə kəŋə anə uunəva da anə hanyinə.” ⁹ Nya dzə aabii malaa'ikata, nya ba ka ci, “Vii ka nyi uundzə ləkaləkətətə.” Əŋki ci ka nyi, “Ŋgəruu, ha tsəbəgi. Ma a maku, ka fanə nə hə ndikə ndikə makə moozəŋa. Amma ka hwarakəginə a səkəku.” ¹⁰ Nya luu uundzə ləkaləkətətə aciikii, nya tsəbəgi. Ma nya fa, ndikə ndikə makə moozəŋa. Amma, makə ndagərə nyi, ma nya fa, kə hwarakəgi a səkəki. ¹¹ Əŋki ənji ka nyi əsə, “Tyasə, ka ənənə nə hə ka dfa anabaakwaanə agyanə hanyinə da slikərənyinə da uuranyinə laŋə da agyanə meeminə laŋə.”

11

Seedawanyinə nga Əntanfə bəra'i

¹ Wata ənjə a vii ka nyi uushi makə zala nga gəla də uushi'inə. Əŋki ənji ka nyi, “Madətə, duu, ha gəlatə maduunə kuvə nga Əntanfə da ha nga dfa sataka, ha baanatə tə ənjitə ca paslə tə Əntanfə asəkəkii. ² Amma ga ha gəla da i babara nga ba'a nga kuvəkii, acii kə vii ənji babarakii ka ənjitə mashiimə tə Əntanfə. Kadə nə təya wiigi'itə vərənə nga Əntanfə nga ləgidə ənfwadə pu'unə aji bəra'i.

10:7 10.7 22.6; Irim. 25.4; Am. 3.7-8. **10:8** 10.8-10 Əzaki. 2.8-3.3. **11:1** 11.1 21.15.

* 3 Kadə nii kya sləkee ka seedawanyinaaki bəra'i da i kəjeerənə təguunə ashitii, təya də anabaakwaanə agi baanə dəbu'u rənjwə da gya'ə bəra'i da kuwa pu'unə.”

4 Ma seedawanyiitsa, kənjə kənjə nə tii akənjwacii Slandanə nga duuniya. Tii nə ənfwə zayitunə bəra'i da garəkuwanyinə bəra'i.

5 Patənə nga ənjitə mwayi cibeənə ka tii, ka shiginə nə gunə a ma seedawanyiitsa, təya zamagi də ənji daawaanatii. Də ha'ə bəələginə tii tə ənjitə ca moo cibeənə ka tii.

6 Tə'i tii da baawəda nga tənjagi vənə ka ndzəmənə agi saayətə ci təya də anabaakwaanatii. Tə'i tii da baawəda əsə nga zə'wee ka ma'inə ka idəna. Tə'i tii əsə da baawəda nga kyaanə ka duuniya taa ngutə tsarə nga bwaya uushi patə ka saayətə ci təya moo.

7 Madfa kə uudəpaa tii slənatii, ka shiginə nə daba asəkə makurənjə gu'u nga zanə, ca pa da tii, ca mbee ka tii, ca bəələgi tə tii.

8 Kadə nə ənjə a bwasee ka wunyatii anə rəgwa asəkə maduunə vəranə. Də wabənə asəkə wabənə ikə ənji ləmə nga vəranəkii, waatoo *Sadooma taa Misəra. Davə gwa'avə ənji tə Slandanətii. † 9 Ənji nga hanyinə da uuranyinə kama kama da slikərənyinə kama

* **11:2** 11.2 Jab. 79.1; Luka 21.24; ləgidə ənfwadə pu'unə aji bəra'i: 12.6,14; 13.5; Dan. 7.25; 12.7. **11:4** 11.4 Zak. 4.1-3,11-14; Yooh. 8.17. **11:5** 11.5 2 Meem. 1.10; Jab. 97.3; Irim. 5.14. **11:6** 11.6 Shig. 7.17-19; 1 Meem. 17.1; Yak. 5.17. **11:7** 11.7 13.1-2; 17.8. † **11:8** 11.8 Luka 13.33-34; Sadooma: 'Wat. 18.20; Isaa. 1.10; Əzaki. 16.46; Misəra: Shig. 3.16-19; 7.3-5.

kama na tsaamə watii nga baanə makkə da reeta. Pooshi ənji na kapaa rəgwa, ənjə a ngədfəgi tə tii. ¹⁰ Kadə nə ənji *duuniya a də moodasəkə putə nga mətənə nga anabiitə bəra'i, acii ma təya, kə kira tii ka tii ciba. Putə nga mətənətii nə təya də kumənə, təya viishi uushi'inə ahadatii. ¹¹ Ma daba'a baanə makkə da reeta, əpinə a shi da ma Əntənfə, ca dzəgərə aa matii, təya madətə. Patənə nga ənjitə nee ka tii, ka ngwaləginə nə tii ka shəjə.

¹² Wata anabiitə bəra'i a fa wabənə dadagyə. Ca ba ka tii də ngeerənə, “Ngiramə aa hanə!” Ənji daawaanətii a tsaamə tə tii, təya ndərə aadəgyə agi məzhidəkwyaminə. ¹³ Ma ka saa'ita, kadə nə bwaya gəgədzənə nga duuniya a də. Purəjanə rəjwə agi pu'u nga vəranəkii na waaləgi, ənji dəbu'u mədfə na mətə agi gəgədzənə nga hanyinəkii. Mbədaanə nga ənjə a ngwaləgi ka shəjə, təya dəla də Əntənfə nga dadagyə.

¹⁴ Ma kawa'amə nga bəra'inə, kə dzəgi. Ma daba'ə ətsa, ka shine nə kawa'amə nga makkənə pii.

Mədfəənə nga uutəma

¹⁵ Mədfəənə nga malaa'ika a ədə uutəmaakii. Wata nya fa uuranyinə dadagyə, təya ba də ngeerənə, ənji tii, “Ma baawəda nga də nwanjuunə agyanə duuniya, acii Slandanaamə da Matadəkəyaakii. Ka danə nə ci nwanjuunə

11:10 11.10 Yooh. 16.20. **11:11** 11.11 Əzaki. 37.9-10. **11:12** 11.12 2 Meem. 2.11; Slənə 1.9. **11:13** 11.13 6.12-13; Əzaki. 38.19-20.

nga ca'e ndəŋwə ndəŋwə.” ¹⁶ Wata gayiitə pupusərə aji ənfwadə ətə dasə dasə asəkə dəgələ ŋwanuunatii akəŋwacii Əntaŋfə, təya gərə'waanə akəŋwacii Əntaŋfə ka paslənə tə ci, ¹⁷ təya ba,

“Slandaniinə Əntaŋfə, Maduunəkii, hə nəndə əndzə'i, hə nəndə ŋukə əsə. Kə kuyirii inə tə hə ŋga slənənə də maduunə baawədaaku, ha da ŋwanuunə.

¹⁸ Ma ənjitə pooshi agi nə'unə tə hə, kə bəzəgi səkətii.

Mabətəsəkaaku boo, kə uugi mbu'yanə, waatoo, saa'i ŋga da gəŋwanə ka maməətə ənja. Kə mbu'ya saa'i ŋga vii shikwa ka ənji paslənə tə hə əsə, waatoo, anabiinə da patənə ŋga ənjaaku, uuji ənji da madiigərə ənji patə ətə ca ŋgwalə tə hə. Kə mbu'ya saa'i ŋga zamagi də ənjitə ca zagi də duuniya.”

¹⁹ Ma daba'əkii, ənjə a wunəgi maduunə kuvə ŋga Əntaŋfə dadagyə, ənjə a nee ka *mbyaka da i aləkawalə ŋga Əntaŋfə asəkəkii asəkə maduunə kuvəkii. Wata pyapidənə makə ŋga vənə da i gəgədzənə ŋga hanyinə da i madiigərə laara ci ənjə a nee, ənjə a fa wazənə makə dzanə ŋga vənə. †

11:15 11.15 4.11; Shig. 15.18; Jab. 22.29-30; Dan. 2.44; 1 Koor. 15.24-28. **11:16** 11.16 4.4. **11:17** 11.17 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6,15; 21.22; Am. 4.13; 2 Koor. 6.18. **11:18** 11.18 19.5; Jab. 2.1-5; 110.5-6. † **11:19** 11.19 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Ayb. 38.22-23; mbyaka: 1 Meem. 8.1,6.

12

Əndə'i minə da rəhunə

¹ Wata əndə'i sə ɲga hurəshishinə ka şaɲə a jigagi agintanƒə, waatoo, tə'i minə. Uusəra nə kəjeerənətə. Anə ləgidə kii ki sədfətə, da i madinənə ɲga tikisanyinə pu'u aji bəra'i anətə əsə.

² Ma minəkii, də ɗasəka nə ki. Agi bərakənə nə ki, kya dzə də tuunə acii zəmənə ɲga pawa. ³ Əndə'i sə ɲga hurəshishinə a jigagi əsə agintanƒə, waatoo, tə'i əndə'i uushi makə madizə maduunə rəhunə da i nəkii mədfəfə, da i mapanyinə pu'u anəkii əsə. Taa ɲgutə rəɲwə agi nəkii ətsə mədfəfə, da i dara ɲwanjuunə.

* ⁴ Kə slyaabagərə gazhakii purəɲanə rəɲwə agi makkə ɲga tikisanyinə agintanƒə, təya kwaalyagərə aa duuniya. Rəhunəkii a kəɲaanə akəɲwacii miitə ca bərakə, kaa ca tsəbəgi pii tə uuzəətə cii ta poo.

⁵ Wata kya poo uundzə ɲgura. Ma ca, ci na ɗa ɲwanjuunə agyanə patənə ɲga slikerənyinə də zala tibisa. Makə pwayi ki uuzənəkii, wata əɲjə a vagi, əɲjə a kərəgi ka Əntanƒə aanə dəgələ ɲwanjuunaakii.

⁶ Minəkii natə əsə, kə huyipaa ki satə aa bilə, ka hatə hadfatəgi Əntanƒə ka ki. Davə kaka'ə əɲji tə ki ɲga baanə dəbu'u rəɲwə da gya'ə bəra'i da kuwa pu'unə. †

⁷ Wata panə a hwadəgi dagyə. I Mikayilu da malaa'ikanyinaakii ca pa tə rəhuutə tii da

12:1 12.1 Isaa. 7.14; 26.17. * **12:3** 12.3 rəhunə: 12.7,9,13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan. 7.7,24. **12:4** 12.4 Dan. 8.10. **12:5** 12.5 19.15; Jab. 2.9. † **12:6** 12.6 1 Meem. 17.1-7; 19.5-7; Mat. 2.13; baanə 1260: 11.2.

malaa'ikanyinaakii. ⁸ Amma, wata ənjə a mbee ka rəhuutə da malaa'ikanyinaakii. Mab-waseemə ənji ka tii dadagyə ma'ə. ⁹ Wata ənjə a kyagərə maduunə rəhuutə aa duuniya. Ci nə rəhuutə nga nukə nukə, ətə dəkəvə ənji ka ci ləma, "İbəlisa" taa "Seetanə". Ci ca gəpə də ənji *duuniya patə. Kə kyagərə ənji tə tii da malaa'ikanyinaakii patə aa duuniya.

¹⁰ Wata nya fa əndə'i uura ca wabə də ngeerənə dagyə, əŋki ci, †

"Kə luupaa Əntanƣə taamə, kə baarii ci ngeerənaakii da nwanuunaakii. Kə baarii Matadəkəyaakii baawədaakii əsə, acii ma əndənə ca wula tə ndzəkəŋushi'inaamə akəŋwacii Əntanƣə vədfə da uusəra, kə kəshi ənji tə ci, ənjə a kagərə aa panə.

¹¹ Kə jaalii ndzəkəŋushi'inaamə agyanəkii § də baawəda nga idənə nga Uundzə Baga da putə nga seedanatii agyanə goonƣaanə, təya vigi əpinatii, pooshi tii ubi wa.

¹² Acii ha'ə, wa ha dadagyə a ƣa maŋushinə, wa ənji davə patə a ƣa maŋushinə əsə! Amma, ma duuniya da uunəva, kə kulii anətii, acii kə jiməgərə Seetanə aagitii. Ka mabətəsəkə nə ci ka shaŋə, acii kə shii ci, gusə mbədaanə saa'yaakii."

¹³ Makə nee rəhuutə oo'i, kə kyagərə ənji tə ci aa duuniya, ca 'watəgi laakəənə tə miitə pwayi

12:7 12.7 Dan. 10.13; Yahu. 9. **12:9** 12.9 20.2; 'Wat. 3.1; Isaa. 14.12; 27.1; Luka 10.18; Yooh. 12.31. † **12:10** 12.10 4.11; 11.15; əndənə ca wula tə ənja: Ayb. 1.9-11; Zak. 3.1. § **12:11** 12.11 6.9; Mat. 16.25; Uundzə Baga: 5.6; 1 Yooh. 2.14; 5.4. **12:12** 12.12 18.20.

uundzə ηgurəta. ¹⁴ Amma ənjə a vii ka miitə bəbu'wə nga maduunə zhira, kaa kya lədfəgi satə aa bilə ka hatə dīi ki davə. Davə kaka'ə ənji tə ki nga fəzə makkə da reeta. Jamə satə acii rəhuuta. * ¹⁵ Wata rəhuutə a vushi ma'inə da makii atsa miitə makə huyinə nga gəəra, kaa ma'iitə a shii vaanənə tə ki. ¹⁶ Amma kə cakə hanyinə tə ki. Waatoo, kə tsagərə hanyinə kurəjə, ca ndagi ma'iitə vushi rəhuuta. ¹⁷ Wata səkə nga rəhuutə a bəzəgi aashi miita. Ca dzə ka panə da harii mavudatə patə. Tii ca nə'u bariya nga Əntanfə, təya kəsətə tənə tənə tə wabəətə bəarii Yeesu ka ənja. ¹⁸ Wata rəhuutə a dzə, ca kəñaanə anə ndəra.

13

Dabanyinə bəra'i

¹ Ma daba'əkii, wata nya nee ka əndə'i daba ca shigi dagi uunəva. Pu'u nə mapanyinə anəkii, mədfəfə nə nəkii əsə. Taa ηgutə rəjwə agi mapanyinəkii, tə'i dara ηwanjuunə anəkii. Taa ηgutə rəjwə agi nənyiiitə mədfəfə əsə, tə'i ləmə ətə ca bərapaa tə Əntanfə ashikii. * ² Ma dabatsə nee nyi, kə pusha ci tə bwaya. Ma sədfəkii əsə, kə pushashi tə sədfə nga uushi makə shimədərənə. Makə nga livarə nə makii. Kə vii rəhuutə ka dabakii ηgeerənaakii da ηwanjuunaakii da maduunə baawəfaakii. ³ Ma rəjwə agi nənyinə nga dabatsa, tə'i maduunə

* **12:14** 12.14 fəzə makkə da reeta: 11.2. **12:17** 12.17 6.9;

11.7; 13.7; Dan. 7.21. * **13:1** 13.1 uunəva: Dan. 7.3; daba: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3,7-13; 19.20; Dan. 7.3-8,21,25. **13:2** 13.2 2

Tees. 2.9.

baavə davə. *Duuniya patə, kə d̄ii ka tii ka sə ŋga hurəshishinə, acii pooshi dabakii əŋki acii uyikii, amma kə əmbəgi. Wata təya nə'u tə ci. ⁴ Təya paslə tə rəhuuta, acii kə vii ci ka dabatə baawədaakii. Təya paslə tə dabatə naakii əsə, təya dzə də banə, “Wu sanə nəndə makə dabatsa? Wu nəndə panə da ca?”

⁵ Ənjə a vii ka dabatsə rəgwa kaa ca mbudə naakii na, ca wabə bwaya uushi'inə aashi Əntan̄fə, ənjə a kapaa tə ci da baawəda ŋga d̄anə ha'ə ŋga ləgidə ənfwadə pu'unə aji bəra'i. † ⁶ Ca 'watəgi dzaananə tə Əntan̄fə da tə ləməkii, da ha ŋga ndzaanaakii, da patənə ŋga ənjitə dadagyə. ⁷ Ənjə a vii ka ci rəgwa kaa ca pa da ənjaakii, ca mbee ka tii. Ənjə a vii ka ci baawəda agyanə taa ŋgutə slikərənə, da uura da taa ŋgutə hanyinə əsə. ⁸ Patənə ŋga ənjinə a duuniya, ka paslə nə tii tə ci. See ənjitə nyaahə ənji ləmətii aasəkə ləkaləkətətə d̄ii ləmə ŋga ənjitə ca upaa əpinə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə asəkəkii, tii nəndə pooshi na paslə tə ci. Ma ləkaləkətətsa, ŋga Uundzə Baga ətə shi ənjə a bələgi. Daga ənji ma'ə matagamə duuniya nyaahə ənji. ‡ ⁹ Maa tə'i əndə da liminə ŋga fanə, wa ca fa. ¹⁰ Ma əndətə kavə ənji ka kəsənə tə ci, ka kəsənə nə ənji tə ci. Ma əndətə kavə ənji ka bələnə tə ci də ŋgila purəjanə əsə, də ŋgila purəjanə nə ənjə a bələ tə ci. Acii ha'ə, wa ənji ŋga Əntan̄fə a ndzaa ndihə ndihə, təya

13:3 13.3 17.8. **13:4** 13.4 Jab. 89.7. † **13:5** 13.5 Dan. 7.25; ləgidə 42: 11.2. **13:6** 13.6 Dan. 11.36. **13:7** 13.7 12.17.
‡ **13:8** 13.8 3.5; Uundzə Baga: 5.6.

sə'watə taa mi patə, təya dzə aakəŋwa də vii gooŋgatii.

¹¹ Ma daba'əkii, nya ənə ka nee ka əndə'i daba ətə shigi agi hanyinə. Bəra'i nə mapa anəkii makə ŋga baga. Makə ŋga rəhunə nə ci ka wabənə əsə. ¹² Də baawəda ŋga dabatə ŋga təkəŋwanə nə ci ka slənənə akəŋwaciikii əsə. Ca tsəkuvə ənji *duuniya patə ka paslənə tə dabatə ŋga təkəŋwanə, waatoo ətə əmbəgi bwaya uyaakii. ¹³ Ma bəra'inə ŋga dabatsa, kə dīi ci sə ŋga hurəshishinə laŋə. Ha'ə maa, kə kavə ci kaa gunə a jigagi dadagyə, ca kulya aa duuniya. Ginə ŋga taa wu a nee.

¹⁴ Ca gəpə də ənji asəkə duuniya də sə ŋga hurəshishinyinaakii ətə vii ənji ka ci rəgwa ŋga d'anə akəŋwacii dabatə ŋga təkəŋwanə. Ca ba ka tii, wa təya ghənətə uushi pusha tə dabatə d'əvə ənji ka ci uyi də ŋgila purəjanə, amma ma'ə ci da i əpinə, kaa təya d'uunətə də ci.

¹⁵ Ənjə a vii rəgwa ka bəra'inə ŋga dabatsa, kaa ca ədəgərə əpinə aasəkə maghənə sətə pusha tə dabatə ŋga təkəŋwanə, kaa maghənə sətə a wabə, ca bəələgi patənə ŋga ənjitə pooshi ka paslənə tə ci. ¹⁶ Bəra'inə ŋga dabatsə a ənə ka kavə ənji patə, kaa təya d'əvə sagida ŋga dabakii aa ciizəmatii taa aa kəŋwaciitii. Manjeevənə da masariinə, ənji gəna da maaghiinə, dimuyinə da maviinə patə, kə kavə ci tə tii tyasə, see maa d'əvə tii sagida ha'ə. ¹⁷ Madfa pooshi əndə da

13:10 13.10 14.12; Irım. 15.2; 43.11; Luka 8.15. **13:11** 13.11 Mat. 7.15. **13:13** 13.13 16.14; 20.8. **13:15** 13.15-16 14.9,11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Isaa. 44.5; Dan. 3.5.

sagidatsə ashikii, waatoo, ləmə nga dabatsə taa lamba nga ləməkii, pa ca dərə taa dərəmagi də uushaakii.

¹⁸ Acii ha'ə, wa ənjə a ndzaa ndihə ndihə, mashiikii. Ma əndətə da haŋkala, wa ca paaratəgi sətə ci lamba nga dabatsə a moo banə. Acii lamba nga əndə shiŋkinə nə lambaakii. Ma lambakii, gya'ə kuwa da kuwa pu'unə aji kuwa.

14

**Uundzə Baga da ənjaakii*

¹ Ma nya tsaamə, wata nya nee ka Uundzə Baga kəŋə anə giŋwə ətə ci ənjə a 'wa *Sihiyoonə. Tə'i ənji dəbu'u gya'ə da ənfwadə pu'unə aji ənfwadə abiikii. Tii patə da i ləməkii da nga Dii manaahəkii akəŋwacii. * ² Wata nya fa əndə'i uura dadagyə, makə ŋgyaarənə nga ma'inə a gəərə daba'a vənə, ca wazə makə dzanə nga vənə. Ma uurakii əsə, kə fi nyi makə dza kəzhimbəra. ³ Ma ənjitsə dəbu'u gya'ə da ənfwadə pu'unə aji ənfwadə, kəŋə kəŋə nə tii akəŋwacii dəgələ nga ŋwanuunə nga Əntaŋfə da akəŋwacii uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii da gayiitə. Təya ka kura wanyanə, ətə pooshi əndə ca mbee ka katənə, maɗaamə tii satii, waatoo ənjitsə dəbu'u gya'ə da ənfwadə pu'unə aji ənfwadə. Tii nə ənjitə dərəgi Əntaŋfə aji ənji shiŋkinə patə. † ⁴ Tii nə ŋguyiriitə mashimətii a baa də makinə, malaabakii nə

13:17 13.17 13.18; 15.2. * **14:1** 14.1 22.4; giŋwə nga Sihiyoonə: Isaa. 4.5; Yaw. 3.5; ənji 144,000: 3.12; 7.3-4; **14:2** 14.2 1.15; 15.2; 19.6; Əzaki. 1.24-25. † **14:3** 14.3 4.4,6; kura wanyanə: 5.9.

tii. Tii ca nə'u tə Uundzə Baga taa aama gi ci patə. Tə tii pərapaa Əntanƒə a duuniya agi hara ənji. Tii nə nga təkəŋwanə ətə pərapaa Əntanƒə a duuniya kaa təya ndzaanə ka naakii da ka Uundzə Baga. ⁵ Pooshi ənji sha fii təya jirakə. Pooshi ənji sha idəpaa uushi ashitii əsə.

Habara nga malaa'ikanyinə makkə

⁶ Wata nya nee ka əndə'i malaa'ika ca lədfə agintanƒə. Da i Njunyi Habara shi ci ətə pooshi ka uudənə, kaa ca baaba ka ənji duuniya, waatoo taa ka ŋgutə slikerənə, da uuranyinə da hanyinyinə patə. ⁷ Ca ŋgəree ka uurakii, ca ba, “Ŋgwələmə tə Əntanƒə, una dʉunətə tə ci, acii kə mbu'ya saa'i nga la gəŋwanaakii. Pəsləmə tə ci. Ci tagii ha dadagyə da duuniya da uunəva da gəerənyinə patə.”

⁸ Wata əndə'i malaa'ika a nə'u tə nga təkəŋwanə, ca dzə də banə, əŋki ci, “Kə kulii kya, kə kulii Babila, maʉuunə vəranə. Ki tsəkuvə slikerənyinə patə, kya dzəgunətə ka tii aləhiinə. Ma ətsa, ci kira mabətəsəkə nga Əntanƒə.” ⁹ Wata əndə'i malaa'ika a nə'u əsə tə harakiitə bəra'i, ca ŋgəree ka uurakii, əŋki ci, “Taa wu patə ca pəslə tə dabatsə da pushashinaakii, ca luuvə ənjə a naahə ka ci sagida aakəŋwaciikii taa aaciikii, ¹⁰ ka guŋunə nə ci da mabətəsəkə nga Əntanƒə, ca sa cibə lanə. Iza'u ka shanə nə cibəkii a ndzaanə anəkii. Də gunə nə ənjə a cibə də ci akəŋwacii malaaba

14:4 14.4 YooH. 10.4-5. **14:5** 14.5 Isaa. 53.9; Zeef. 3.12-13.
14:6 14.6 Mat. 24.14. **14:7** 14.7 Jab. 146.6. **14:8** 14.8 17.2;
18.2. **14:9** 14.9 13.15.

mala'ikanyinə da Uundzə Baga. Baruuda a dzə də tsakə iza'unə nga gunəkii. ¹¹ Ma makiirənə nga guutə ci təya sa cibə agikii, ka ndərənə nə ci aadəgyə nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. Patənə nga ənjitə ca paslə tə dabatsə da pushashinaakii, təya luu sagida nga ləməkii, pooshi tii ka upaa əpisəkə şanə. Vəfə da uusəra cibənətii.”

¹² Acii ha'ə, wa ənji nga Əntanfə a ndzaa ndihə ndihə, təya sə'watə taa mi patə, waatoo ənjitə ca nə'utə bariya nga Əntanfə, təya dzə aakəŋwa də vii goonğa ka Yeesu.

¹³ Wata nya fa əndə'i uura dadagyə, əŋki ci ka nyi, “Naahətə wabəəna: ma ənjitə məəki agi paslənə tə Slandana, maŋushinə ka tii daga əndzə'i, ca'ə aakəŋwa.” Wata Malaaba Ma'yanə a jikəvə, əŋki ci, “Ha'ə ndilə ndilə, kə uudəpaa tii slənətii, ka əpinə nə tii səka, acii kə nee tii ka bwatya nga slənətii.”

*La gəŋwanə agyanə ənji *duuniya*

¹⁴ Ma nya tsaamə, wata nya nee ka mambwafada kurabiinə da i uushi makə əndə dasə anəkii. Tə'i dara ŋwanjuunə nga əndzənə anəkii, da mahidəhidəmə rəgəŋwə aciikii.

¹⁵ Wata mala'ika a shigi asəkə maduunə kuvə nga Əntanfə dadagyə, ca ŋgəree ka uurakii, ca ba ka əndətə dasə anə kurabiinə, “Kə uugi saa'i mbu'yanə. Dawə slənə də rəgəŋwaaku, kaa ha magi də cifanə nga duuniya, acii kə uugi zəŋanə

14:10 14.10 15.7; 16.1,19; 19.20; 'Wat. 19.24; Jab. 11.6; Irin. 25.15; Əzaki. 38.22; Mat. 25.41. **14:11** 14.11 19.3; Isaa. 34.10.

14:12 14.12 13.10. **14:13** 14.13 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7,14; İbər. 4.9-10. **14:14** 14.14-20 Yaw. 4.13; Mat. 13.39-40. **14:14** 14.14 1.7,13.

bahə manə.” ¹⁶ Wata əndətə dasə anə kurabiinə a ɲgərə rəgəɲwaakii, ca k yatə aagyənə duuniya, ca magi cifanə. ¹⁷ Nya nee ka əndə'i malaa'ika əsə, ca shigi asəkə maduunə kuvə ɲga Əntaɲfə dadagyə, da i mahidəhidəmə rəgəɲwə aciikii naakii əsə. ¹⁸ Wata əndə'i malaa'ika a shigi anə ha ɲga də sataka, waatoo malaa'ikakii ca nəhə gunə. Ca ɲgəree ka uurakii də banə ka malaa'ikatə da i mahidəhidəmə rəgəɲutə aciikii, əɲki ci, “Dawə slənə də mahidəhidəmə rəgəɲwaaku, ha slibagərəgi də poo ɲga inaba, acii kə uugi cifanəkii dənə a duuniya.” ¹⁹ Wata malaa'ikatə a k yatə rəgəɲwaakii aagyənə duuniya, ca slibagərə mana poo ɲga inaba patə, ca fədfəvə aasəkə ha ɲga mya'ə poo ɲga ənfwa. Waatoo, kə ndzaa hakii makə maduunə məbətəsəkə ɲga Əntaɲfə. ²⁰ Ma hatsa, a ba'a vərənə nə ci. Əɲjə a mya'ə inabit sə asəkəkii. Wata idənə a huyi makə huyinə ɲga gərə kilooməeta gya'ə makkə. Ma kurəɲənəkii əsə, ka dənə meeta da reeta.

15

Malaa'ikanyinə ətə kira cibənyinə mədfə

¹ Wata nya nee ka əndə'i maduunə sə ɲga hurəshishinə ka şaɲə agintaɲfə, waatoo, tə'i malaa'ikanyinə mədfə. Tii na kira muudinə ɲga cibənyinə mədfə ətə na la tə əɲja. Də cibənyinəkii nə məbətəsəkə ɲga Əntaɲfə a uudə əsə. ² Nya nee ka uushi makə uunəvə ətə ca bərə makə dyarugala, gwazə da gunə. Kə

14:19 14.19 19.15; Isaa. 63.1-6. **15:1** 15.1 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9.

nee nyi ka ənjitə pooshi pyaslə tə dabatə da i pushashinaakii, təya kaaree ka luu sagida nga lamba nga ləməkii. Kənjə kənjə nə tii atəngala sətə makə uunəva, da i kəzhimbərənyinə aciitii ətə vii Əntənfə ka tii. ³ Təya ka wanyanə nga Muusa, əndə paslənə tə Əntənfə. Təya ka wanyanə nga Uundzə Baga əsə. Əŋki tii, *
 “Slandanə Əntənfə, Maduunəkəya, sə nga hurəshishinə, maduunəkii dərəva nə slənaaku. Nwanwə nga slikərənyinə patə nə hə, gooŋga nə rəgwaaku.

⁴ 'Ya'ə Slandana, taa wu patə, ka ŋgwalənə nə ci tə hə,

ca dūunətə tə hə.

Acii hə rəŋwə dyanə nəndə malaabakii.

Patənə nga slikərənyinə nga duuniya na shi

ka paslənə tə hə,

acii kə nee ənji patə ka gooŋgaanaaku.”

⁵ Ma daba'ə ətsa, kə nee nyi ka maduunə kuvə nga Əntənfə dadagyə mawunəkii. Nya nee ka *kuvə kuvə'unə asəkə kuvəkii, ətə ca baarii oo'i, kədəhə nə Slandana. ⁶ Wata malaa'ikanyiitə

mədfə a shigi asəkə maduunə kuvəkii, da i mambwadada kəjeerənə ətə ca bərə ashitii.

Təya aanəpaa ədzəmətii də gyara nga əndzənə. Da i cibənyiitə mədfə aciitii. ⁷ Wata rəŋwə

agi uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii a vii ka

15:2 15.2 4.6; 5.8; 13.15,18; 14.2. **15:3** 15.3-4 4.11. * **15:3** 15.3 16.5-6; 19.2; 22.12; Dzək. 32.4; Jab. 145.17; wanyanə: Shig. 15.1; Jab. 111.2; 139.14. **15:4** 15.4 14.7; Jab. 86.9; 98.2-3; Isaa. 2.2-3; Irim. 10.6-7. **15:5** 15.5 11.19; Shig. 40.34; Slənə 7.44. **15:6** 15.6 1.13; Dan. 10.5.

malaa'ikanyiiṣə mədəfə kwalakə nga əndzənə mədəfə pasə pasə da i mabətəsəkə nga Əntanǰə Əndə vii əpinə nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə.

⁸ Kə nagi maḏuunə kuvə nga Əntanǰə də makiirənə ətə ca baarii ḏuunuunə da baawəḏa nga Əntanǰə. Pooshi əndə mbee ka dəməgərənə aasəkə maḏuunə kuvəṣa, maḏaamə cibənyiiṣə nga malaa'ikanyiiṣə mədəfə kə uugi.

16

Kwalakənyinə nga mabətəsəkə nga Əntanǰə

¹ Wata nya fa əndə'i uura ca wabə də ŋgeerənə asəkə maḏuunə kuvə nga Əntanǰə. Ca ba ka malaa'ikanyiiṣə mədəfə, əŋki ci, "Ŋgərəmə kwalakənyinə nga cibənyiiṣə mədəfə nga mabətəsəkə nga Əntanǰə acii unə, una dzə ka əjigərənə aanə duuniya."

² Wata malaa'ika nga təkəŋwanə a shi ka əjagərə sətə asəkə kwalakaakii aanə duuniya. Makə əjagərə ci, pii wata uyiginə a kyaalagi aşi ənjitə da i sagida nga dabata, təya paslə tə pushashinaakii. Uyiginəkii a zəmə tə tii ka shaŋə.

³ Wata malaa'ika nga bəra'inə a shi ka əjagərə naakii aagi uunəva. Ma kə əjagərə ci, pii wata ma'inə a zə'uği makə idənə nga mantə ənda. Patənə nga uushi'inə da əpinatii agi uunəva, kə mətətəgi.

15:7 15.7 4.6; 14.10; 16.1. **15:8** 15.8 Shig. 40.34-35; Isaa. 6.4; Əzaki. 44.4. **16:1** 16.1 15.1; Jab. 69.25; Isaa. 66.6; Irim. 10.25.

16:2 16.2 13.15; Shig. 9.10. **16:3** 16.3-4 8.8; Shig. 7.17-21; Jab. 78.44.

⁴ Wata malaa'ika nga makkənə a shi ka əjagərə naakii aagi ma'inə nga gəərənyinə da aa gu'u ma'inə. Makə əjagərə ci, pii wata ma'inə a zə'ugi ka idənə əsə. ⁵ Wata nya fa malaa'ikatə ba'avə ənji ma'inə aaciikii, ca ba,

“Ya'ə Malaabakii, hə nəndə əndzə'i, hə nəndə ηukə əsə.

Də goonqaanə lagi hə gəηwanə.

⁶ Acii ma ənjitsa, kə bəələgi tii anabiinə da harii ənjaaku.

Watiitsə kə upaa tii sətə ali tii,

wahətsə kə vii ka tii idənə kaa təya sa.”

⁷ Wata nya fa əndə'i uura danə ha nga dfa sataka, əηki ci,

“Awa, 'ya'ə Slandanə Əntanfə, Maduunəkəya, də goonqaanə nə hə ka la gəηwanaaku.”

⁸ Ma daba'əkii, wata malaa'ika nga ənfwadənə a shi ka əjagərə sətə asəkə kwalakaakii əsə aagi uusəra. Makə əjagərə ci, wata uusəra a upaa rəgwa nga tsakə dfa iza'unə, ca ətsa ənji makə gunə. ⁹ Kə səədəgi shishinətii ka shanə, acii iza'unə nga uusəra. Wata təya baaba məza uushi'inə aashi Əntanfə. Ci boo nəndə da baawədfa agyanə cibənyiiitsa, amma mabwaseemə tii ka dfa 'waslyakəənatii, kaa təya dfuunətə tə ci.

¹⁰ Wata malaa'ika nga tufənə a shi ka əjagərə sətə asəkə kwalakaakii aagyanə dəgələ ηwanjuunə nga dabata. Makə əjagərə ci, pii wata ηwanjuunaakii a dfa gi dəgwamə acii mandə

16:6 16.6 17.6; 18.24; 19.2; Dzək. 32.43; Jab. 79.3,10; Mat. 23.35,37. **16:7** 16.7 15.3. **16:9** 16.9 9.20-21; 16.11,21.

vəda. Ənjə a ɲgi'i ka shaɲə acii zəmənə ɲga cibənyiiṣa. * ¹¹ Təya baaba bwaya uushi'inə aashi Əntaɲfə ɲga dadagyə putə ɲga cibənyiiṣə ci təya sa da putə ɲga uyigiitə ashitii. Mab-waseemə tii ka bwaya ndzaanatii.

¹² Wata malaa'ika ɲga kuwanə a dzə ka əjigərə sətə asəkə kwalakaakii aagi maɟuunə gəərə ɲga Ifəratisa. Makə əjigərə ci, pii wata gəərəkii a ifəgi, kaa meeminə da tsaɲwə a shii upaa rəgwa ɲga dzənə. ¹³ Wata nya nee ka ginaajinyinə makkə makə gwandiinə. Rəɲwə ca shigi da ma rəhuuta, əndə'i a shigi da ma dabata, əndə'i a shigi da ma majirakənə ɲga anabitə əsə. ¹⁴ Ma ginaajinyiṣa, ɲga Seetanə nə tii. Ma təya, aɡi ɟanə nə tii sə ɲga hurəshishinə, təya dzə aabii meeminə ɲga duuniya patə, təya dzatə də tii ka ha rəɲwə kaa təya tasəka panə aɡi maɟuunə uusera ɲga Əntaɲfə Əndə baawəɟa. † ¹⁵⁻¹⁶ Wata ginaajinyiṣə a dzatə də meemiṣə ka ha rəɲwə, waatoo ka hatə ci ənjə a 'wa Arəmagidoonə də uura *Ibəraaniya.

Ma bii Yeesu, "Fatəmə kaa nya ba koonə: makə mahərə nii kya shi. Tə'i barəkaanə aashi əndətə nii kya la tə ci dəməɡigi, nya la tə ci da i kəjeerənaakii matasəkakii atəɲgalakii ka ɲganə, acii ga ayinə a kəshi tə ci, ca wii ahada ənji də purəki."

* **16:10** 16.10 13.1-2; dəgwamə: Shig. 10.21-22; Isaa. 8.22. **16:12** 16.12 Isaa. 11.15; 44.27; 46.11. **16:13** 16.13-14 12.3; 13.1-2; Shig. 8.2; Jab. 78.45. † **16:14** 16.14 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat. 24.24; 2 Tees. 2.9; panə: 19.11-21. **16:15-16** 16.15 3.3,18.

17 Wata malaa'ika nga mədfəfənə a shi ka əjagərə sətə asəkə kwalakaakii aagi məda. Makə əjagərə ci, pii wata nya fa əndə'i uura danə dəgələ nga nwanjuunə asəkə maduunə kuvə nga Əntanfə, ca ngəree ka uurakii, əŋki ci, "Kə uugi ha'ə!" 18 Wata pyapidənə cii kya nee, i wazənə makə dzanə nga vənə cii kya fa, i gəgədzənə nga hanyinə. Makə ghənyi ənji əndə shiŋkinə, pooshi tsarə gəgədzənə nga hanyiitə sha dīi. Acii tsarə gəgədzəətə palee patə. 19 Ma vəranə nga Babila, kə 'waarakəgi ginəkii makkə. Vəranə nga taa ngutə hanyinə əsə, kə waalagi. Də ha'ə buurətə Əntanfə tə maduunə vəraatsa, ca kavə tə ki kaa kya sa ma'iza'u cibə nga bwaya məbətəsəkaakii. 20 Patənə nga təpuretə ahada uunəva, kə zagi dza'ə. Ha'ə nə giŋunyinə əsə. 21 Wata kwaalyanə nə madiigərə laarənyinə dadagyə aagyanə ənja. Taa ngutə rəŋwə agi laarənyiitə, kə mbu'i zəzəkəənaakii kiloo tufə pu'unə. Kə wabi ənji bwaya uushi'inə aashi Əntanfə putə nga cibəətə ci təya cibə. Acii ma cibəətə, bwayakii ka shaŋə.

17

Dzalənə tə maduunə kaarəwa

1 Wata rəŋwə agi malaa'ikanyiitə mədfəfə da i kwalakənyiitə mədfəfə aciitii a shi aabiiki, əŋki ci ka nyi, "Shiwa, kaa nya baarii ka hə makə sətə nə ənjə a dzalə tə maduunə kaarəwatsa, waatoo

16:17 16.17-21 16.1; Isaa. 66.6. 16:18 16.18 4.5; 6.12-13.
16:19 16.19 14.10; 18.2. 16:21 16.21 11.19; 16.9.

maduunə vərəatə ghənyi ənji abii gəərənyinə laɲə. ² Ma kya, kə baa meeminə ɲga duuniya də ki. Ənji duuniya əsə, madfa kə baa tii də ki, təya dfa makə ənvwə ca ka tə tii anətii.”

³ Pii wata Malaaba Ma'yanə a ɲgərəgi hi-imaaki, malaa'ikatə a kərəgi tə nyi aa bilə. Ma dava, kə nee nyi ka minə, ki dasə a ba'a madizə daba ətə da ləmənyinə taa dama patə ashikii, waatoo ləmənyiitə ca bərapaa tə Əntaɲfə. Mədəfə nə nəkii, pu'u nə mapanyinə anəkii əsə.

* ⁴ Ma miitsa, kə kii ki ɲunyi kəjeerənyinə ɲga əndədəza, da i uushi'inə ɲga əndzənə ashitə, da i faaranyinə ətə da məghərəvənə kama kama. Ma aciitə, tə'i kwalakə əndzənə ətə pasə acii bwaya uushi'inə ka shaɲə, waatoo slənə ɲga aləhiinatə. ⁵ Ma a kəɲwaciitə, tə'i manaahə ləma, amma, ma'umbeekii nə sətə ci ləməkii a moo banə, oo'i, “Nyi nə maduunə Babila, məci kaarəwiinə patə, məci ma'ajjinə uushi'inə ɲga duuniya.” ⁶ Nya tsaamə tə miitsa. Ma nya nee, aɲi kanə tə ki a nətə nə idənə ɲga ənji ɲga Əntaɲfə, ma palee maa, ɲga ənjitə bəələgi ənji putə ɲga vii seedanə agyanə Yeesu.

Makə nee nyi ka ki, kə dɲi ka nyi ka sə ɲga hurəshishinə ka shaɲə. ⁷ Wata əɲki malaa'ikatə ka nyi, “Mi cii kwa dfa hurəshishinə kwa? Ka banə nə nyi ka hə sətə ci əɲjə a moo banə də miitə da i dabatə ətsə da i nəkii mədəfə

17:1 17.1 Irim. 51.13. **17:2** 17.2 14.8; 17.18; 18.3; Irim. 51.7; Nahu. 3.4. * **17:3** 17.3 Malaaba Ma'yanə: 1.10; 21.10; Əzaki. 8.3; 40.2; daba: 13.1-2. **17:4** 17.4 18.3,16; Irim. 51.7; Əzaki. 28.13. **17:5** 17.5 Irim. 2.20; Hoos. 1.2. **17:6** 17.6 16.6.

da i mapanyinaakii pu'u əsə ətsə dīi miitə a ba'akii. ⁸ Ma dabatsa, da i əpinə shi ca nji, amma paa ci ma'ə da i əpinə. Kadə nii kəya ənə ka shiginə asəkə makurənjə gu'u nga zanə əsə, ənjə a bələgi tə ci. Tə'i hara ənji asəkə duuniya ətə pooshi ənji nyaahə ləmətii aasəkə ləkələkatə taabu'u taganə nga duuniya, waatoo ləkələkatətə dīi ləmə nga ənjitə ca upaa əpinə nga ca'ə ndəjwə ndəjwə asəkəkii. Ma təya, maa nee tii ka dabatsa, ka d'anə ka tii ka sə nga hurəshishinə, acii da i əpinə shi ca nji, asee paa ci ma'ə da i əpinə, amma kadə nii kəya ənə ka shiginə əsə. †

⁹ “Acii ha'ə, wa ənjə a ndzaa mashiikii agyanə uushi'iitsa. Ma nənyitə mədəfə, tii ndzaa ka gijunyinə mədəfə ətsə dīi miitə dasə anəkii, təya ndzaa ka meeminə mədəfə əsə. ¹⁰ Ma tufə agi meemiitsa, paa tii ma'ə. Ma rəjwə əsə, ma'ə ci agi njwanuunə. Əndə'i rəjwə, ma'ə ci mashimə zəku'i. Madə kə shi ci, nga uundzə saa'i nii kəya dā njwanuunə. ¹¹ Ma dabatsə əsə, ətsə sha nji da i əpinə, amma paa ci ma'ə, ci saakii nə tighəsənə nga njwanwa. Rəjwə nə ci əsə agi meemiitə mədəfə. Madə kə shigi ci, kadə nə ənjə a bələgi tə ci.

¹² “Ma mapanyitə pu'u nee hə anəkii əsə, tii ndzaa ka meeminə pu'u, ətə ma'ə ma'watəgimə dā njwanuunə. Amma ka viinə nə ənji ka tii baawəda nga dā njwanuunə da dabatsə nga tibisa rəjwə dyanə. ¹³ Tii pu'u patə, rəjwə

17:7 17.7-8 13.1-2. † **17:8** 17.8 13.3; ləkələkatə: 3.5. **17:9** 17.9 13.18. **17:12** 17.12 Dan. 7.7,24.

nə hiimatii. Təya vii ngeerənatii da baawəfatii ka dabatsa. ¹⁴ Kadə nə təya pa da *Uundzə Baga. Amma Uundzə Baga na jaala anətii, acii ma ca, ci nə Slandanə agyanə slandanənyinə, Nwanjwə agyanə meeminə. Ma ənjitə 'wii ci, waatoo matadə ənjaakii, ənjitə nyi'u tə ci də ədzəmə rənjwə, kadə nə təya jaala da ci agyanə meemiitsa.”

¹⁵ Malaa'ikatsə a ənə ka banə ka nyi, əŋki ci, “Ma gəərənyiiitsə nee hə, ətsə dīi kaarəwatsə dasə abitii, tii ndzaa ka ənji nğa slikərənyinə da uuranyinə nğa duuniya patə. ¹⁶ Ma

mapanyiiitsə pu'u nee hə, tii patə da dabatsa, kadə nə təya kaaree ka kaarəwatsa, təya fədfəma uushi'inatə patə, təya bwasee ka ki də purəki, təya tsəbəgi ləwatə. Ma sətə mbədaanə, təya ətsagi də gunə. ¹⁷ Acii Əntanjə kavə aa

ədzəmətii kaa təya slənə ka ciinə rənjwə, təya slənə aniyaakii, təya vii ka dabatsə ngeerənatii nğa də nwanjuunə, ha'ə mbu'yanə saa'yatə nə Əntanjə a mbu'utəgi də wabənaakii. ¹⁸ Ma miitsə nee hə, ki ndzaa ka maduunə vəranə ətə dīi nwanjuunə agyanə meeminə nğa duuniya.”

18

Kulanə nğa Babila

¹ Ma daba'ə ha'ə, kə nee nyi ka əndə'i malaa'ika ca jima dadagyə. Da i baawəfa lanə nə ci. Tə'i bərənə gunjutə də ci əsə, bərənəkii

17:14 17.14 19.16,19; Dzək. 10.17; Jab. 136.3; Dan. 2.47; 1 Tim. 6.15. **17:15** 17.15 17.1. **17:16** 17.16 17.2; 18.8; Leew. 21.9; Əzaki. 23.29; Hoos. 2.5. **17:17** 17.17 17.13.

bərəgi patənə nga duuniya. ² Ca ngəree ka uurakii, əŋki ci, “Kə kullii ki, kə kullii maduunə Babila. Kə zə'ugi ki ka ha nga ndzaanə nga taa ngutə tsarə nga ginaajinyinə kama kama, da nga taa ngutə tsarə nga ma'ajijinə shaara ətə ci ənjə a kaaree. ³ Acii kə tsəkuvə ki slikərənyinə nga duuniya patə, kya dzəgunətə ka tii aləhiinə. Də ha'ə kavə ki ənji ka upaa mabətəsəkə nga Əntanƒə putə nga aləhiinatii. Kə baa meeminə nga duuniya də ki. Ənji da fiiriinə əsə, kə dāgi tii gəna putə nga moo uushi'inatə.”

⁴ Wata nya fa əndə'i uura dadagyə, ca ba, “Ya'ə ənjaaki, shigimə sə goonə asəkə vəraatsa, goona jigunyi slənə 'waslyakənatə, acii goona upaa cibəətə nii ta cibə. ⁵ Shigimə, acii ma 'waslyakənatə, kə dzii də nə lanə, ha'ə kə mbu'ya aadəgyə aabii Əntanƒə. Kə buurətə Əntanƒə bwaya haalatə əsə. ⁶ Wa bwaya bwayaanatə a ənə aanətə. Wa cibəətə njii ta cibə də ənjə a ənə aanətə satə, wa ənjə a ənə ka jikətənə ka ki. Wa ənjə a ki'itə ka ki, ənjə a natə ka ki kwalakatə də ma'iza'u sə nga sanə, palee ka ətə njii ta da ka ənja. ⁷ Wa ənjə a cibə də ki makə sətə njii ta dūunətə natə na, əndə wahə nji ki, kya dzə də banə oo'i, 'Wanyinə dasə, kwatamə nə nyi, əntaa mooryafinə nə nyi, pooshi uushi ca bəzee ka səkəki şanə!’ ⁸ Acii

18:1 18.1-24 Isaa. 13; 47; Əzaki. 27. **18:2** 18.2 14.8; 16.19; Isaa. 13.20-22; 21.9; 34.11,14; Irim. 50.39-40; 51.8. **18:3** 18.3 17.2; 18.11-19; Isaa. 23.8; Əzaki. 27.22-23,33. **18:4** 18.4 Isaa. 48.20; Irim. 51.45; 2 Koor. 6.17. **18:5** 18.5 'Wat. 18.20. **18:6** 18.6 Jab. 137.8; Irim. 50.29. **18:7** 18.7-8 Isaa. 47.8-9.

ha'ə, agi uusəra rəŋwə nə asara a kulyaanə ka ki həma'ə, waatoo, məətənə da mabətəsəkə da madəfənə, ənjə a ətsagi tə ki də gunə, acii ma Əntanfə Slandana, maduunəkii nə ci. Ci ca lagi ka ki gəŋwanə.”

⁹ Ma meeminə ŋga duuniya ətə baa də ki, maa nee tii ka makiirənə ŋga ətsanə ŋga vəraatsa, ka tuunə nə tii acii agi wahə nji tii davə.

¹⁰ Təya kəŋaanə dzadə ka tsaamənə, ŋgwalii tii acii ga təya saanə cibə da i tii patə, təya ba, “Kayitu! Kayitu! Maduunə vəranə ŋga Babila! Da i ŋgeerənə nji hə. Amma, ndza'ə gi'u kə lagi gəŋwanaaku!”

¹¹ Ənji də firiinə asəkə duuniya əsə, təya tuu agyanətə, təya bəzəgi səka, acii pooshi əndə dərə uushi'inatii ma'ə. ¹² Waatoo, əndzənə da hara tibisənyinə ŋga bəzə gəna, i matsahu faariitə da məghərəvənə davə, i ŋunyi kəjeerənyinə ŋga bəzə gəna kama kama makə marəmənyinə i garədoomanyinə, i ŋunyi ənfuginə kama kama, i dagwa uushi'iitə ci ənjə a də linyinə ŋga coona i də ənfuginə, i dagwa uushi'inə ətə ci ənjə a də tibisənyinə taa faariinə. ¹³ Ma ənjitsa, kə irəgi tii ka ki də harii uushi'inə kama kama əsə, shaashimənyinə kama kama da hara banyinə kama kama ətə ca zənə ŋga'ə, da inaba, da i maara da i ŋunyi əmputə aləkamaara da i səkəŋwa, i liinə da baginə, təhinə da i moota təhinə, da i maviinə, waatoo, ənji shiŋkinə. Ma uushi'iitə patə, pooshi əndə dərənə aciitii ma'ə.

18:8 18.8 17.16. **18:9** 18.9-10 Əzaki. 26.16-17; 27.30-35.

18:12 18.12-13 Əzaki. 27.12-24.

¹⁴ Wata təya tuu agyanə vəranəkii, təya ba, “Patənə nga uushi'iitə kavə hə nəku aanəkii, kə ətee hə. Patənə nga gənaaku əsə, pooshi ma'ə, paa hə ka ənənə ka upaanə ma'ə boo.”

¹⁵ Ma ənji da fiiriinə ətə upaa gəna dagi dərəginə də uushi'inə asəkə vəranəkii, kə kənaanə tii dzadə, ɲgwalii tii acii ga təya saanə cibə da i tii, təya tuu, təya ɲgəərə ma, ¹⁶ təya ba, “Kayitu! Kayitu! Maduunə vəranə! Ma ɲga ɲukə, kə ɲjii kwa ɲgaanɲa ɲunyi kəjeerənyinə ɲga əndədəzə kama kama, i ɲga ənduudə, ha ɲgaanɲa uushi'inə ɲga əndzənə i ɲga ɲunyi faariinə ka geeginə ka hə ka rəmənə. ¹⁷ Ndza'ə gi'u ətee hə ka gənaaku patə.”

Patənə ɲga slanjii kumbawalənyinə, da ənji gwazə kumbawalənyinəkii, da ənjitə asəkətii, da ənjitə ca wii də kumbawalə ka da fiiriinə, tii maa, kə kənaanə tii dzadə. ¹⁸ Makə nee tii ka makiirənə ɲga guutə ca ətsa tə vərəatsa, təya ka vurənə, təya ba, “Pooshi vəranə ətə gi aashi vərəatsə də duunuunə.” ¹⁹ Təya fədə hanyinə agyanətii, təya tuu, təya ɲgəərə ma, təya ba, “Kayitu! Kayitu! Maduunə vəranə! Patənə ɲga ənjitə da i kumbawalatii, də gənaaku dʒii tii gəna, wata kaa ha ətee ka uushi'inaaku patə ndza'ə gi'u!” Də ha'ə uudəpaa tii tuunatii agyanə vərəatsa.

²⁰ Acii ha'ə, wa patənə ɲga ənji dadagyə a da moodasəka putə ɲga zamagine də ki. Dame moodasəka, ənji ɲga əntanɲə da masləkee ənja

18:15 18.15 Isaa. 47.15; Əzaki. 27.36. **18:16** 18.16 17.4.

18:18 18.18-19 Əzaki. 27.28-34.

da anabiinə, acii kə ki'i Əntanǝfə koonə noonə ashitə.

²¹ Ma daba'əkii, wata əndə'i maduunə malaa'ika a ǝǝrətə faara. Mbərə mbərə nə zəzəkəənə ǝǝ faarakii da ǝǝ maduunə təǝwa. Wata ca kəǝrə aǝǝ uunəva, əǝki ci, "Ha'ə nə əǝǝ a zamagi də maduunə vərənə ǝǝ Babila də ǝǝrənə, pooshi əǝǝ na nee ka ki ma'ə shaǝ! ²² Pooshi əǝǝ na fa wanyanə da kəzhimbərə asəkə vərənəkii ma'ə, da əǝǝ ədə lyambyada taa uutəma shaǝ. Pooshi əǝǝ na nee ka əǝǝ slənə ǝǝ ciinə kama kama ma'ə əsə. Pooshi əǝǝ na fa ədənə də təǝwə shaǝ ma'ə, shikə shikə nə vərənəkii a ndzaanə. ²³ Pooshi əǝǝ na nee ka bərənə ǝǝ ǝarəkuwa asəkə vərənəkii ma'ə shaǝ. Moodasəkə ǝǝ kərə madanə əsə, pooshi əǝǝ na fa ma'ə shaǝ. Ma ǝǝ ǝukə, əǝǝ də fiiriinə ǝǝ vərənəkii palee də ǝǝrənə asəkə duuniya patə. Kə ǝəpətəǝi ki də əǝǝ ǝǝ slikərənyinə patə də uushi'inatə ǝǝ jirakənə."

²⁴ Də ha'ə upaa ki ciba, acii asəkə vərənəkii lapaa əǝǝ idənə ǝǝ anabiinə da ǝǝ hara əǝǝ ǝǝ Əntanǝfə. Awa, davə lapaa əǝǝ idənə ǝǝ əǝǝ patə ətə bəələǝi əǝǝ asəkə duuniya.

19

¹ Ma daba'ə ətsa, kə fi niy wazənə ǝǝ uushi dadagyə makə wazənə ǝǝ maduunə

18:20 18.20 12.12; Irim. 51.48. **18:21** 18.21 Irim. 51.63-64.

18:22 18.22 Isaa. 16.10; 24.8; Əzaki. 26.13. **18:23** 18.23 Isaa. 23.8; 47.12; Irim. 7.34. **18:24** 18.24 16.6; Isaa. 26.21; Irim. 51.49; Əzaki. 24.7-8.

dzadənə nga ənja, təya ba, “Haleeluya!”* Ci nə Maluu gaamə, Əndə məghərəvənə nə ci, Əndə baawəda əsə. ² Acii də goonqaanə lii ci gəŋwanə. Kə lagi ci gəŋwanə nga maduunə kaarəwata. Ki saawee ka *duuniya patə də ɗa aləhiinatə. Kə jalə Əntanɗə tə ki, acii kə bəələgi ki ənji nə'unə tə ci.” ³ Təya ənə ka banə, əŋki tii, “Haleeluya! Ma makiirənə nga guutə ətsagi tə maduunə vərəata, ka ndərənə aadəgyə ca'ə ndəŋwə ndəŋwə.” † ⁴ Wata gayiitə pupusərə aji ənfwadə, da uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii, təya gərə'waanə ka paslənə tə Əntanɗə, ci dasə anə dəgələ nga nwanjuunə, təya ba, “Aamiina. Haleeluya!” ⁵ Wata əndə'i uura a wabə gatə ka hatə ɗii dəgələ nga nwanjuunə, əŋki ci, “Duunətəmə tə Əntanɗə, unə, patənə nga ənjitə ca nə'u tə ci, da patənə nga ənji ətə ca nɗwalə tə ci, uuji ənji da madiigərə ənji patə.”

*Zəmə əndzanə nga rəyə nga *Uundzə Baga*

⁶ Wata nya ənə ka fa wazənə nga uushi makə wazənə nga maduunə dzadənə nga ənja, makə nɗyaaranə nga ma'inə a gəərə daba'a vəna, makə dzanə nga vəna əsə. Nya fa təya ba, “Haleeluya! Əntanɗə Slandanə gaamə ca ɗa nwanjuunə. Aciiikii nə baawəda patə.

* **19:1** 19.1 Ma Haleeluya, kyalaliinə ka ɗuunətənə də Əntanɗə. **19:1** 19.1 4.11. **19:2** 19.2 15.3; 16.6; 22.12; Dzək. 32.43; Jab. 79.10. † **19:3** 19.3 makiirənə: 14.11; Isaa. 34.10. **19:4** 19.4 4.4,6; 5.7; Jab. 106.48. **19:5** 19.5 11.18; Jab. 22.25; 115.13; 134.1; 135.1. **19:6** 19.6 11.17; 14.2; Jab. 47.6-10; 96.7-10; Zak. 14.9.

⁷ Daamə moodasəka, ama dā maŋushinə, dēlaamə də dūunuunaakii, acii kə mbu'i saa'i ŋga rəyə ŋga Uundzə Baga. Madfanaakii boo, kə tasəkii ki.

⁸ Kə vii ənji ka ki ŋunyi malaaba kəjeerənə ətə ca bərə, kaa kya ŋgavə aashitə.”

Ma ŋunyi kəjeeriitsa, ci ndzaa ka ŋunyi sləna ŋga ənji ŋga Əntanfə.

⁹ Wata əŋki malaa'ikatə ka nyi, “Naahətə wabəəna. Ənji moodasəkə nə ənjitə bii ənji ka tii zəmə əndzanə ŋga rəyə ŋga Uundzə Baga.” Malaa'ikatə a ənə ka banə ka nyi, əŋki ci, “Ma wabəətsa, tantanyinə, da ma Əntanfə shigi.”

‡ ¹⁰ Makə fii nyi ha'ə, wata nya gərə'waanə atsa sədəkii ka paslənə tə ci. Amma əŋki ci ka nyi, “Ga ha dā ha'ə! Acii nyi maa, əndə slənə ŋga Əntanfə nə nyi makə noonə da ndzəkəŋushi'inəku, waatoo ənjitə kəsətə təŋə təŋə tə wabəətə baarii Yeesu. Tə Əntanfə paslənəku.”

Ma wabəətə baarii Yeesu, ci nə tantanyinə ŋga sətə wabi anabinyinə anəkii.

Əndə ndərə mabwadada təhwa

¹¹ Ma nya tsaamə, wata nya nee ka ha dagyə mawunəkii, nya nee ka mabwadada təhwa asəkəkii da i əndə a ba'akii. Ma ləmə ŋga əndətə a ba'a təhukii, “Əndə Goŋga, Mayarəda Ənda”. Də goŋgaanə nə ci ka la gəŋwanə, ca dzə də panə də goŋgaanə əsə. ¹² Makə gana ŋga

19:7 19.7 21.2. **19:8** 19.8 6.11. ‡ **19:9** 19.9 14.12; Isaa. 25.6; Mat. 22.2; Luka 14.15-16; tantanyinə: 21.5; 22.6. **19:10** 19.10 6.9; 22.8-9. **19:11** 19.11 4.1; 19.2; Jab. 72.1-14; 98.9; Isaa. 11.4; Əzaki. 1.1-3; Slənə 7.56.

gunə nə ginəkii ka bərənə. Da i daranyinə
 nga ηwanjuunə lanə anəkii nə əndəkii. Tə'i
 ləməkii manaahəkii ashikii, amma pooshi əndə
 paaratəginə də ləmətsa, madaamə ci saakii.

¹³ Ma kəjeeriitə ngii ci, tə'i idəna taa dama patə.
 Tə'i əndə'i ləmə ci ənjə a 'wa də ci əsə, waatoo,
 "Wabənə nga Əntanjə". ¹⁴ Wata soojiinə

nga dadagyə a nə'u tə ci a ba'a mabwadafa
 təhinə, da i malaaba mabwadafa kəjeerənyinə
 ashitii. ¹⁵ Da makii shigi mahidəhidamə

ngila purəjanə, də ci nii kəya jaala agyanə
 slikerənyinə patə, ca də ηwanjuunə agyanətii də
 zala tibisa, makə sətə ci ənjə a mya'ə inaba.
 Də ha'ə nii kəya bəarii bwaya mabətəsəkə
 nga Əntanjə Əndə baawəfa. ¹⁶ Ma ashi

kəjeerənaakii, mbərə mbərə da gəfəhaciinəkii,
 tə'i manaahə ləma, waatoo, "Nwanjwə agyanə
 meeminə, Slandanə agyanə Slandanənyinə".

¹⁷ Ma daba'əkii, wata nya nee ka malaa'ika
 kənjə agi uusəra, ca ηgəree ka uurakii ka banə ka
 patənə nga shaarənyinə ətə ca ləfə agintanjə,
 əŋki ci, "Shooma, dzatəmə də nə ka ha rəjwə,
 acii kə mbu'ya saa'i nga maduunə kumənə nga
 Əntanjə! ¹⁸ Shoomə ka ciku ləwunyinə nga

meeminə da nga soojiinə da gayinatii, da luu
 nga təhinə da nga ənjitə ca ndərə tə tii, da
 nga patənə nga ənja, maviinə da dimuyinə,
 madiigərə ənji da uuji ənji patə."

19:12 19.12 1.14-15; 2.17. **19:13** 19.13-15 Isaa. 63.1-6. **19:13**
 19.13 Yooh. 1.1. **19:14** 19.14 6.2-8,11. **19:15** 19.15 1.16;
 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Irim. 25.30-31. **19:16** 19.16 17.14.
19:17 19.17-18 Əzaki. 39.4-5,17-19. **19:18** 19.18 13.16.

19 Wata nya nee ka dabata da meeminə nga duuniya da soojiinatii, kə dzatə tii də nə ka hakii, kaa təya pa da Əndətə ca ndərə mambwadafa təhutə da soojiinaakii. 20 Ənjə a kəsə tə dabatə tii da majirakə nga anabitə dfii sə nga hurəshishinə akəɲwaciikii. Də sə nga hurəshishinəkii gəpətə ci də ənjitə luuvə kaa ənjə a da ka tii sagida nga dabata, təya paslə tə mapusha tə dabata. Wata ənjə a əjigərə tə tii bəra'i da i əpinə aagi gunə ətə dfii kurəɲənəkii makə uunəva. Baruuda a dzə də tsakə iza'unə ka gunəkii. § 21 Kə bəələgi ənji soojiinatii də ɲgila purəɲaatə shigi da ma Əndətə a ba'a təhuta. Wata shaarənyinə patə a ciku ləwatii, təya əbuurəgi gyadə.

20

*Anənə tə *Seetanə ɲga fəzə dəbu'u*

1 Wata nya nee ka malaa'ika ca jima dadagyə ndzanə da i uuzənə ɲga makuvə ɲga gu'u ɲga zanə da i mandalə mahyakahyaka'ə aciikii. *

2 Ca kəsətə rəhuuta, waatoo, rəhuutə ɲga ɲukə ɲukə, ətə dəkəvə ənji ka ci ləmə "İbəlisa" da "Seetanə", ca anəgi tə ci kaa ca ndzaa ma'anəkii ɲga fəzə dəbu'u. 3 Wata ca kagərə tə ci aasəkə makurəɲə gu'u ɲga zanə, ca pa'əgi, ca nyii'igi ma ɲga gu'ukii, acii ga Seetanə a gəpətə də slikerənyinə ma'ə. Ma daba'ə fəzə dəbu'utsa, tyasə ka kapaanə nə ənji tə ci ɲga uundzə saa'ya.

19:19 19.19 17.12-14; Jab. 2.2; Əzaki. 38.2-9,14-16; Zak. 14.2.

§ 19:20 19.20 13.1-2,13,15; baruuda: 14.10; 20.10,14; 21.8; Isaa. 30.33. * 20:1 20.1 10.1; 18.1; gu'u ɲga zanə: 9.1. 20:2 20.2 12.3,9.

⁴ Ma daba'əkii, wata nya nee ka dægələnyinə nga ηwanjuunə da i slanji dægələkii dasə dasə anəkii. Kə vii ənji ka tii baawəda nga la gəηwanə. Kə nee nyi ka ma'yanyinə əsə nga ənjitə laalagi ənji nətii putə nga waaza goonğaətə baarii Yeesu, da putə nga waaza wabənə nga Əntanfø. Ma təya, kə ənyi tii ka upaa əpinə, təya da ηwanjuunə da *Aləmasiihu nga fəzə dəbu'u. Aci mapasləmə tii ka dabatə da pushashinaakii, paa tii liwə sagidaakii aa kəηwaciitii taa aaciitii əsə. ⁵ Tii nə təkəηwanə nga madənə agi maməətə ənja. Ma mbədaanənə nga maməətə ənja, paa tii ma'i da i tii, see daba'ə fəzətsə dəbu'u. ⁶ Patənə nga ənjitə upaa madənə nga təkəηwanə, ənji moodasəkə nə tii, malaabakii. Pooshi əntənə nga bəra'inə da baawəda anə tsarə nga ənjitsa. Ka ndzaanə nə tii ka limanyinə nga Əntanfø da nga Aləmasiihu, təya da ηwanjuunə da ci nga fəzə dəbu'u.

Muudinə nga panə

⁷ Ma daba'ə kə uugi fəzətsə dəbu'u, ka pəryapaanə nə ənji tə Seetanə asəkə furəshinaakii. ⁸ Ka gimaginə nə ci, ca dzə ka gəpə də slikərənyinə nga duuniya patə. Ma slikərənyiitsa, tə tii ci ənjə a 'wa Gwagə da Magwagə. Ka dzatəginə nə Seetanə də tii patə ka ha rəηwə, kaa təya pa da Əntanfø. Makə mandzənə a gəərə nə laηənatii. ⁹ Wata nya nee, təya təkəgi taa dama patə anə hanyinə

20:4 20.4 6.9; 13.15; Dan. 7.9,22; Luka 22.30; 1 Koor. 6.2. **20:6** 20.6 1.6; 2.11. **20:8** 20.8 13.14; Jasə. 11.4; Əzaki. 38.2,10-12.

nga duuniya, təya guŋutəgi də hatə dii ənji nga Əntanƣə davə, da vərəatə uu'i ci. Amma, wata ma nya nee, gunə a jima dadagyə, ca ətsagi tə tii.

¹⁰ Ma Seetanə, əndə gəpənə də tii, kə kagərə ənji tə ci aagi guutə dii kurəŋənəkii makə uunəva, baruuda a dzə də tsakə iza'unəkii, waatoo hatə shi ənjə a kagərə tə dabatə da majirakə nga anabita. Ka sanə nə tii ŋgərə'wə vədə da uusəra nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə.

Maduunə uusəra nga da gəŋwanə

¹¹ Wata nya nee ka maduunə mambwadada dəgələ ŋwanjuunə da i Əndə dasə asəkəkii. Ma nya tsaamə, wata kə zagi hanyinə da səkəntanƣə akəŋwaciikii. Pooshi ənji ənyi ka neenə ka tii ma'ə.

¹² Wata nya nee ka maməətə ənji da i əpinatii, uuji ənji da madiigərə ənji patə, kəŋə kəŋə akəŋwacii dəgələ nga ŋwanjuunə. Ənjə a wunəpaa ləkaləkətənyinə, ənjə a wunəpaa əndə'i ləkaləkətə əsə, waatoo ləkaləkətətə ca baarii tə ənjitə ca upaa əpinə. Ənjə a la gəŋwanə ka maməətə ənji mbərə mbərə da slənənyinatii, makə sətə nyaahə ənji asəkə ləkaləkətənyiita.

¹³ Ma maməətə ənjitə agi uunəva, kə ma'i tii. Ma wa, da ha nga ndzaanə nga maməətə ənja, kə kapaa tii natii maməətə ənji əsə, ənjə a la gəŋwanə ka taa wu patə agitii, makə sətə njii təya slənə. ¹⁴ Ma daba'əkii, ənjə a kagərə tə i ha nga ndzaanə nga maməətə

20:9 20.9 Baan. 2; 2 Meem. 1.10,12; Jab. 78.68; Əzaki. 38.22; 39.6. **20:10** 20.10 19.20. **20:11** 20.11 5.7; 6.14; 21.1; Jab. 114.3,7; Mat. 24.35; 2 Piita 3.10. **20:12** 20.12-13 3.5; 22.12; Dan. 7.9-10. **20:12** 20.12 Shig. 32.32.

ənji da wə aagi guutə makə uunəva. Waatoo əntənə nga bəra'inə nə gunəkii. † 15 Patənə nga ənjitə malapaamə ənji ləmətii manaahəkii asəkə ləkaləkətətə dīi ləmə nga ənjitə ca upaa əpinə nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə asəkəkii, wata ənjə a kagərə tə tii aagi guutsə makə uunəva.

21

Kura ha dadagyə da kura ha a panə

¹ Ma daba'əkii, kə nee nyi ka kura ha dadagyə da kura ha a panə. Ma təkəŋwatə ha dadagyə da ha a panə, kə dzəgi. Kə ifəgi uunəvənyinə əsə. ² Wata nya nee ka malaaba vəranə, waatoo kura Urusaliima, ca jima dadagyə dəcii Əntaŋfə. Matasəkakii nə ki makə sətə ci maɖanə a tasəka, kaa kya guŋu da ŋguri. ³ Nya fa əndə'i uura dasəkə dəgələ nga ŋwanjuunə, ca ŋgəree ka uurakii, əŋki ci, "Ma nə dīya, kə uugi ha nga ndzaanə nga Əntaŋfə ndzaanə ahada ənja. Ka ndzaanə nə ci agitii, təya ndzaa ka ənjaakii. Ci saakii ca ndzaa da tii, ca ndzaa ka Əntaŋfwatii.

⁴ Ka taadəginə nə ci ka tii kiinə agitii. Pooshi ma'ə məətənə, pooshi ma'ə tuutunə əsə taa məbətəsəka, pooshi ma'ə zəmənə nga uushi. Aci ma iirə uushi'inə, kə dzəgi."

⁵ Wata Əndətə dasə anə dəgələ nga ŋwanjuunə a ba ka nyi, əŋki ci, "Ma əndzə'i, aɡi dfeeginə nə

† **20:14** 20.14 20.10; 1 Koor. 15.26; əntənə nga bəra'inə: 2.11.

20:15 20.15 3.5. **21:1** 21.1 21.5; Isaa. 65.17; 2 Piita 3.13.

21:2 21.2 3.12; 19.7; 21.9–22.5; 22.17; Isaa. 52.1; Mat. 22.2; Gal. 4.26; İbər. 11.16; 12.22. **21:3** 21.3 7.15; Leew. 26.12; Əzaki. 37.26–28; Zak. 2.9; 2 Koor. 6.16.

21:4 21.4 7.17; Isaa. 26.19; 35.10.

nyi taa ka mi patə, kaa ca ndzaa kurakii.” Ca ba ka nyi əsə, “Naahuu ətsa, acii ma wabəətsa, mayarədakii, gooŋga boo.” * ⁶ Ca ənə ka banə ka nyi, əŋki ci, “Kə uugi slənə dfanə. Nyi nə ŋga təkəŋwanə da ŋga muudinə, nyi 'watəgi, nyi na uudəpaa əsə. Taa wu patə ci ma'igiirənə a dfa tə ci, ka viinə nə nyi ka ci rəgwa ŋga sa ma'inə ŋga zabə yadə ki'inə asəkə gəərə ətə ca vii əpinə. ⁷ Taa wu patə jaalii, ka upaanə nə ci uushi'iitsa, ka ndzaanə nə nyi ka Əntaŋfwaakii, ca ndzaa ka uuzənaaki əsə. ⁸ Amma, ma maŋgwalinə, da ənjitə yadə vii gooŋga, da ma'ajjinə ənja, da mabəələ ənja, da ma'aləhiinyinə, da mwabiinə, da ənji paslə uuləminə, da patənə ŋga majirakinə, agi gunə nə ha ŋga ndzaanatii, waatoo, guutə dīi kurəŋənəkii makə uunəva, baruuda a dzə də tsakə iza'unəkii. Ci nə əntənə ŋga bəra'inə.”

Kura Urusaliima

⁹ Ma daba'əkii, kə shi malaa'ika aabiiki. Ma ca, rəŋwə nə ci agi malaa'ikanyiitə mədfəfə nji da i kwalakənyinə mədfəfə ŋga muudinə ŋga cibənyinə aciitii. Əŋki ci ka nyi, “Shiwa, kaa nya baarii ka hə tə Madfanə ətə na ndzaa ka minə ŋga Uundzə Baga.” ¹⁰ Wata Malaaba Ma'yanə a ŋgərəgi hiimaaki, malaa'ikatə a ŋgərə tə nyi, ca kərə tə nyi aanə magərə giŋwə ka shaŋə, ca baarii ka nyi tə vərənə ŋga Əntaŋfə, waatoo,

* **21:5** 21.5 5.7; 21.1; Isaa. 43.19; 2 Koor. 5.17; mayarədakii: 19.9. **21:6** 21.6 1.8; 7.17; 22.1; Isaa. 55.1; Zak. 14.8; Yooh. 7.37. **21:7** 21.7 2 Sam. 7.14; Əzaki. 11.20. **21:8** 21.8 2.11; 19.20; 21.27. **21:9** 21.9–22.5 Isaa. 54.1–17. **21:9** 21.9 15.1.

Urusaliiima. Vəranəkii a dzə də jimanə dadagyə daciikii. ¹¹ Vəranəkii a dzə də bərənə makə faara ətə da məghərəvənə davə. Camə saakii makə faaratə ci ənjə a 'wa yasəpa. Duunuunə nga Əntanƣə ca bərə ha'ə davə. ¹² Tə'i magərə mahwala nga vəranəkii da i uura mayinyinəkii pu'u aji bəra'i, da malaa'ikanyinə pu'u aji bəra'i ətə ba'avə ənji nəhə uura mayinyinəkii aaciitii. Ma ashi uura mayinyinəkəya, kə naahəvə ənji ləmənyinə nga slikərənyinə pu'u aji bəra'i nga ənji Isərayiila. ¹³ Taa ka ƣgutə purəjanə ənfwadə patə, tə'i uura mayinyiitə makkə, waatoo, makkə da tsaanƣwa, makkə da hwarəma, makkə da waka, makkə da banƣawə əsə. ¹⁴ Ma mahwala nga vəranəkii, agyanə faaranyinə pu'u aji bəra'i mbuki ənji. Aagyanətii naahətə ənji ləmənyinə pu'u aji bəra'i nga masləkee ənji nga *Uundzə Baga.

¹⁵ Ma acii malaa'ikatə ca wabə da nya, tə'i zala nga əndzənə ka gəlatəginə də vəranəkii da uura mayinyinəkii da mahwalakii. ¹⁶ Ma bwanənə da gərənə nga vəranəkii, mbərə mbərə taa dama patə. Wata malaa'ikatə a gəlatə vəranəkii də zalatə nga gəlaginə. Ma gəlatə ca, kilooomeeta† dəbu'u bəra'i da gya'ə bəra'i nə gərənəkii a panə da gərənəkii aadəgyə. Ha'ə

21:10 21.10 17.3; Əzaki. 40.2; Mat. 4.8. **21:11** 21.11 21.18,23; Isaa. 60.1-3,19; Əzaki. 43.2. **21:12** 21.12-13 7.5-8; 'Wat. 35.22-26; Shig. 28.21; Əzaki. 48.30-35. **21:14** 21.14 İbər. 11.10; Af. 2.20. **21:15** 21.15 11.1; Əzaki. 40.3. † **21:16** 21.16 Ma aji uura Gərikə, pooshi kilooomeeta. Amma tə'i uushi nga gəla də babara ci ənjə a 'wa 'stadia'. Ma kilooomeeta dəbu'u bəra'i da gya'ə bəra'i, mbərə mbərə da stadia dəbu'u pu'u aji bəra'i.

nə bwanəñəkii əsə. ¹⁷ Ca gəlatə gərənə nga mahwalakii aadəgyə, meeta‡ mədəfə pu'unə aji bəra'i, makə sətə dii zala nga gəla də uushi'inə. ¹⁸ Də faara ətə ci ənjə a 'wa yasəpa ghənyi ənji mahwala nga vəranəkii. Ma vəranəkii əsə, də əndzənə ghənyi ənji, nūnyikii, wata yanə makə dyarugala. ¹⁹ Anə faariinə ətə da məghərəvənə davə mbuki ənji mahwala nga vəranəkii. Ma faara nga təkəñwanə, faaratə ci ənjə a 'wa yasəpa. Ma faara nga bəra'inə, faaratə ci ənjə a 'wa safira. Ma faara nga makkənə, faaratə ci ənjə a 'wa agata. Ma faara nga ənfwadənə, faaratə ci ənjə a 'wa iməradə. ²⁰ Ma faara nga tufənə, faaratə ci ənjə a 'wa wanikisa. Ma faara nga kuwanə, faaratə ci ənjə a 'wa sarədisa. Ma faara nga mədəfənə, faaratə ci ənjə a 'wa kirisoolita. Ma faara nga tighəsənə, faaratə ci ənjə a 'wa beerila. Ma faara nga əliñənə, faaratə ci ənjə a 'wa toopaza. Ma faara nga pu'unə, faaratə ci ənjə a 'wa kərisooparasə. Ma faara nga pu'u aməntəñənə, faaratə ci ənjə a 'wa yiyakinta. Ma faara nga pu'u aji bəra'inə, faaratə ci ənjə a 'wa amatisəta əsə. ²¹ Ma uura mayinyinəkii pu'u aji bəra'i əsə, də faara ətə da məghərəvənə davə ətə ci ənjə a 'wa lu'ulu'u dii ənji. Taa ngutə rəñwə agi uura mayinyiitə pu'u aji bəra'i, də lu'ulu'ukii rəñwə dii ənji. Ma rəgwa asəkə vəranəkii əsə, də əndzənə dii ənji,

21:16 21.16 Əzaki. 48.16-17. ‡ **21:17** 21.17 Ma agi uura Gərikə, pooshi meeta. Də hwaslə ciinə ci təya gəla. Ma meeta mədəfə pu'unə aji bəra'i, mbərə mbərə da hwaslə ciinə gya'ə da ənfwadə pu'unə aji ənfwadə. **21:18** 21.18-21 21.11; Isaa. 54.11-12; Əzaki. 28.13.

ηunykii, wata yanə makə dyarugala.

²² Maneemə nyi ka *yi nga Əntanfə asəkə vəranəkii. Acii i Əntanfə Slandanə Əndə baawəda da Uundzə Baga, tii də natii nə nə ha nga paslənə davə. ²³ Pooshi nafalə nga bərənə nga uusəra taa nga ləgidə asəkə vəranəkii. Acii məghərəvənə nga Əntanfə da nga Uundzə Baga ca bərə asəkəkii. ²⁴ Ka wiinə nə slikərənyinə nga duuniya patə agi bərənəkii. Ma meeminə nga duuniya əsə, ka kərənə nə tii gənətii aasəkə vəranəkii ka dūunətənə də Əntanfə. ²⁵ Ma uura mayinyinə nga vəranəkii əsə, mawunəkii ndzaanətii taa guci patə, acii pooshi vədə davə. ²⁶ Ka kərənə nə ənji ηunyi uushi'inə da gəna nga slikərənyinə patə aasəkə vəranəkii. ²⁷ Amma pooshi ma'ajjiyə uushi'inə ka dəmənə aasəkə vəranəkii. Taa əndətə ca daada bwaya uushi'inə taa jirakənə, paa ci ka dəmənə aadəvə aasəkə vəranəkii. See əndətə nyaahə ənji ləməkii aasəkə ləkaləkatətə nga Uundzə Baga, waatoo ləkaləkatətə dīi ləmə nga ənjitə ca upaa əpinə nga ca'ə ndəηwə ndəηwə asəkəkii. §

22

¹ Ma daba'əkii, malaa'ikatə a baarii ka nyi gəərə nga ma'inə ətə ca vii əpinə. Dawə dāwə saakii nə ma'inəkii. Ca hwaya ka hatə dīi dəgələ nga ηwanjuunə nga Əntanfə tii da

21:22 21.22 11.17. **21:23** 21.23 22.5; Isaa. 60.1-2,19-20; 24.23.

21:24 21.24 Jab. 68.30; Isaa. 60.3. **21:25** 21.25-26 Isaa. 60.11.

§ **21:27** 21.27 21.8; 22.15; Isaa. 35.8; 52.1; Əzaki. 44.9; 1 Koor. 6.9-10; 2 Piita 3.13; ləkaləkatə: 3.5.

2 **Ma ma'iitsa**, agi huyinə ahadahada rəgwa ɲga vəranəkii. Ma anə ndəra ɲga gəərəkii əsə, tə'i ənfuginə daga daga. Agi poonə nə ənfuginəkii pu'u aji bəra'i agi fəza. Taa ɲgutə ləgida, ha'ə nə tii ka poonə. Ha'ə nə manakii əsə. Ka mbədəpaanə nə ba ɲga ənfuginəkii də slikərənyinə ɲga ənji duuniya patə. Ənfuginəkii ca vii əpinə əsə. * **3 Ma asəkə vəranəkii əsə**, pooshi ənji ka lapaa sətə tifyagi Əntaɲfə ka giirənə. Dəgələ ɲwanjuunə ɲga Əntaɲfə da ɲga Uundzə Baga na ndzaanə asəkə vəranəkii. Ənji nə'unə tə ci əsə, kadə nə təya paslə tə ci, **4 təya nee ka kəɲwaciinəkii**, ənjə a naahəvə ləməkii aa kəɲwaciitii. **5 Pooshi vədə na da ma'ə**. Pooshi ənji na moo garəkuwa taa uusəra, acii Əntaɲfə Slandanə ci saakii na ndzaa ka bərənətii. Ka danə nə tii ɲwanjuunə ka ca'ə ndəɲwə ndəɲwə.

6 Wata əɲki malaa'ikətə ka nyi, “Ma wabəətsa, gooɲga, mayarədakii əsə. Əntaɲfə Slandanə vii Ma'yanaakii ka anabiinə, ci sləkee ka malaa'ikaakii aabii ənji paslənə tə ci ka baarii ka tii sətə na slənə tyasə kədəhə.”

Shinə ɲga Yeesu

7 Əɲki Yeesu, “Wanyiitsə ka dzənə kədəhə. Ənji barəkaanə nə ənjitə ca nə'utə wabənə ɲga anabaakwaanə ənə asəkə ləkələkatəna.”

22:1 22.1-2 21.6; Əzaki. 47.1-12. * **22:2** 22.2 21.21; ənfuginə: 2.7. **22:3** 22.3 7.15; Irim. 3.17. **22:4** 22.4 14.1; Jab. 17.15; Mat. 5.8. **22:5** 22.5 1.6; 21.23; Dan. 7.18,27. **22:6** 22.6 1.1; 10.7; 19.9; Slənə 11.27-28; 13.1. **22:7** 22.7 3.11; 22.12,20.

⁸ Ma nyi, Yoohana, kə fii nyi uushi'iitsa, kə nee nyi də ginəki əsə. Makə fii nyi, nya tsaamə, wata nya gərə'waanə atsaə sədə malaa'ikatə baarii ka nyi uushi'iitsə, kaa nya paslə tə ci. ⁹ Amma əŋki ci ka nyi, "Ga ha dā ha'ə! Acii nyi maa, əndə slənə ŋga Əntanfə nə nyi makə noonə da ndzəkəŋushi'inəku anabiinə da patənə ŋga ənjitə ca nə'utə wabəənə asəkə ləkaləkətəna. Tə Əntanfə paslənəku."

¹⁰ Ca tsakə banə ka nyi, əŋki ci, "Ga ha kapaa wabənə ŋga anabaakwaanə ənə asəkə ləkaləkətəna kaa ca ndzaa ka ma'umbee uushi. Acii kədəhə nə uushi'iitsə patə ka slənənə.

¹¹ Taa wu ca slənə bwaya uushi'inə, bwaya uushi'inə dzənəkii də slənənə. Taa wu nə əndə dīi ajjinə əsə, ma'ajjinəkii ndzaanəkii ətsa. Ma əndətə ca slənə tantanyinə, tantanyinə ndzaanə slənaakii. Ma əndətə malaabakii, malaabakii ndzaanəkii."

¹² Əŋki Yeesu, "Wanyitsə ka dzənə kədəhə. Ka ŋgərəənənə nə nyi shikwaaki, kaa nya vii ka taa wu mbərə mbərə da sətə slənyi ci. ¹³ Nyi nə ŋga təkəŋwanə da ŋga muudinə, nyi 'watəgi, nyi na uudəpaa əsə."

¹⁴ Ənji barəkaanə nə ənjitə ca kubəgi kəjeerənyinatii dāwə dāwə, kaa təya upaa rəgwa ŋga dəməgərənə da uura mayi aasəkə vərəata, təya adə mana poo ŋga ənfwə ətə ca

22:8 22.8 1.9; 19.10. **22:10** 22.10 Dan. 12.4. **22:11** 22.11 Isaa. 56.1; Əzaki. 3.27; Dan. 12.10. **22:12** 22.12 2.23; 6.10; 15.3; 16.5-6; 19.2,11; 20.12-13; 22.7; Jab. 28.4; Waḅ. 24.12; Irim. 17.10; Mat. 16.27. **22:13** 22.13 1.8.

vii əpinə. † ¹⁵ Ma ənjitə pooshi na upaa rəgwa nga dəməgərənə aasəkə vərənəkii, tii nə ənjitə bwasee ka tantanyinə, waatoo ənji slənə bwaya uushi'inə, da mwabiinə, da ma'aləhiinyinə da ənji bəələ ənja, da ənji paslə uuləminə, da ənjitə kadeesəkə ka tii nə jirəkənə, təya jirəkə.

¹⁶ “Nyi Yeesu sləkee ka malaa'ikaaki, kaa ca ba koonə ənji nga Ikəliisiyanyinə tə uushi'iitsa. Nyi nə maduunə jijinə nga *Dawuda, nyi nə vooda nga pukə də ha əsə.” ‡

¹⁷ I Malaaba Ma'yanə da Madanə ca ba, “Shiwa!” Taa wu patə fii ətsa, wa ca ba naakii əsə, “Shiwa!” Ma əndətə kəshi ma'igiirənə tə ci, ca moo sa ma'inə ətə ca vii əpinə, wa ca shi ka sanə nga zabə yadə ki'inə.

Muudinə nga wabənə

¹⁸ Ma diya, nyi Yoohana ca dzalə tə taa wu patə. Taa wu patə ca fa wabənə nga anabaakwaanə ənə asəkə ləkaləkatəna, ga ca tsakəvə əndə'i uushi aanəkii. Madfa kə tsakəvə ci, ka tsakəvənə nə Əntanjə ka ci asaranyiitə nyaahə ənji asəkə ləkaləkatəna. ¹⁹ Taa wu patə ngərəgi agi wabənə nga anabaakwaanə ənə asəkə ləkaləkatənə əsə, pooshi Əntanjə na vii ka ci rəgwa nga adə mana ənfwə ənə nyaahə ənji agyanəkii asəkə ləkaləkatəna, waatoo ənfutə ca vii əpinə. Pooshi Əntanjə na vii ka ci rəgwa nga

† **22:14** 22.14 7.14; Jab. 118.19-20; ənfwə: 22.2. **22:15** 22.15 21.27; Af. 5.5. ‡ **22:16** 22.16 1.1; 5.5; vooda: 2.28; Baan. 24.17. **22:17** 22.17 21.2,6. **22:18** 22.18-19 Dzək. 4.2; 13.1. **22:18** 22.18 Dzək. 29.19.

ndzaanə asəkə vəranaakii əsə, ənə nyaahə ənji agyanəkii asəkə ləkaləkatəna. §

²⁰ Yeesu baarii oo'i, ma uushi'iitsa, tantanyinə. Ci bii oo'i, "Ndilə ndilə, ka dzənə nə nyi kədəhə." "*Aamiina. 'Ya'ə Slandanə Yeesu, shiwa."

²¹ Wa pwapoonə nga Slandanə Yeesu a ndzaa da patənə nga ənji nga Əntanfə.

§ **22:19** 22.19 ənfwə: 2.7; ləkaləkatə: Shig. 32.32. **22:20** 22.20 3.11; 22.6; 1 Koor. 16.22.

Kura Aləkawalə ɲga Əntaɲfə
Gude: Kura Aləkawalə ɲga Əntaɲfə New Testament
copyright © 2000 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gude

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

56396c70-45d3-5118-be46-8c4c3fec34f1